

'T GROENE
WAASLAND

wordt uitgegeven in samenwerking met
Ons Streven, De Raaklijn, vzw Durme, Pannen-
weel, Natuurpunt Waasland, VELT, Wase Imkers-
bond, JNM, Hofter Saksen, Lilenwerkgroep
Vogelbescherming, ABLOZ vzw

COÖRDINATIE & BEHEER

Ablo vzw

Tweemaandelijks natuur- en milieutijdschrift 39ste jg - nr 2; maart 2019 - nr 211

NATUUR EN MILIEU

insecten p12

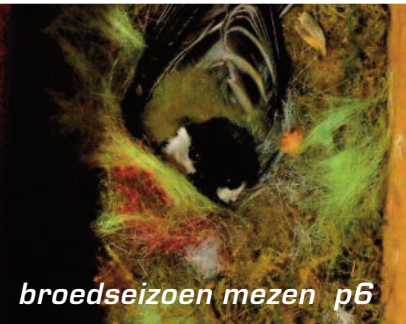

*huismussen tellen
op 6 en 7 april 2019*

p2

broedseizoen mezen p6

50 jaar vzw Durme

steenbakkerij Steendorp p24

creatief ontwerpen p29

IN HET WAASLAND

**HUISMUSSEN TELLEN
IS LEUK ÉN NOODZAKELIJK.**

Vogelbescherming Vlaanderen en ABLLO vzw voeren samen een langetermijnonderzoek naar de aanwezigheid van huismussen. Zoals velen van jullie wel weten verdwijnen er jaar na jaar kolonies.

Jouw medewerking is daarom heel belangrijk. Zie jij huismussen? Of zie je er juist geen enkele? Wij willen het weten. Ga tijdens het weekend van 6 & 7 april 10 minuten buiten staan en tel hoeveel huis-

musmannetjes jij gelijktijdig hoort tsjilpen. Je kan jouw telling heel gemakkelijk delen via de website van de mussenwerkgroep.

Telde jij eerder ook al huismussen? Jouw gegevens zijn dubbel belangrijk. Hoe meer tellingen we ontvangen van dezelfde locaties over de jaren heen, hoe beter wij kunnen bepalen waar en waarom huismussen verdwijnen.

Ontdek hoe je huismussen kan herkennen en helpen op www.huismussenwerkgroep.be of via www.abllo.be/mussentelling

Viering 50 jaar vzw Durme

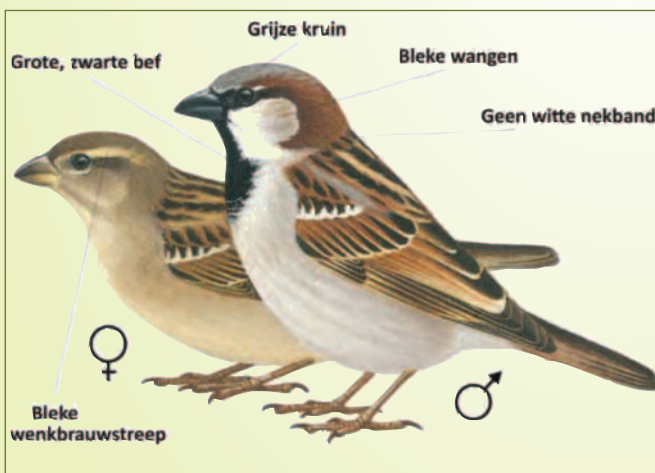
op 3 februari 2019 in CC Lokeren

LINKS : Violist : Edwin Vanvinkoye — Moderator: Geert Braem — André Verstraeten

André Verstraeten, stichter, oud-voorzitter — Geert De Smet, voorzitter vzw Durme — Dirk Draulans
Joke Schauvliege — Overhandiging 'ijsvogel' als erevoorzitterschap vzw Durme — Miet Smet
(afwezig wegens ziekte : Vera Dua)

RECHTS : meer dan 360 aandachtige luisteraars

Kijk ook naar de aparte bijlage over
het mussentelweekend

heggemus is geen mus !

ABLLO VZW ZET ZICH IN VOOR EEN KLIMAATNEUTRALE SAMENLEVING

De recent warmste dagen ooit in België waren enerzijds 'heerlijk' maar anderzijds ook een voorbode van wat er ons te wachten staat: meer hitte, meer droogte, meer extreem weer. Hoe voorkomen we erger en vooral wat kan ook ieder van ons bijdragen. De Jeugd heeft gelijk, we hebben een krachtig klimaatbeleid nodig maar ook iedere burger 'moet' hiertoe bijdragen en zijn dit verschuldigd aan de volgende generaties. Zij moeten later leven in de 'troep' die wij veroorzaakt hebben: kernafval, stedelijke hitte effect, biodiversiteitsverlies, kankers, allergieën.....

ABLLOvzw zet al jaren in op een klimaat bestendige levensstijl. Hoe kunnen we het klimaat sparen en de samenleving veranderen zoals we die echt willen. We helpen iedereen keuzes te maken die zowel jezelf als de wereld vooruit brengen, voor nu en voor later; door projecten zoals:

Groene stapstenen voor huismussen / De Wijze(r)Energie van ABLLOvzw / urbaan mezen-project / duurzame stedelijke ontwikkeling / Duurzame mobiliteit en openbaar vervoer.

Meer info vind je op www.abllo.be/klik

Anno 2019 doen we nog altijd voor **81%** beroep op **fossiele brandstoffen** (Steenkool, Stookolie, Aardgas en uranium) voor onze verwarming, elektriciteitsvoorziening en transport. Stuk voor stuk zorgen ze voor een belangrijke CO2 uitstoot (Zie tabel 1).

Tussen 2010 en 2017 daalde de gemiddelde elektriciteitsafname van een Vlaams gezin van 4400 KWh/jaar naar 3.300 KWh/jaar (Fig. 1). Dit is niet te wijten aan energiebesparing maar wel aan het feit dat meer energie opgewekt werd door zonnepanelen.

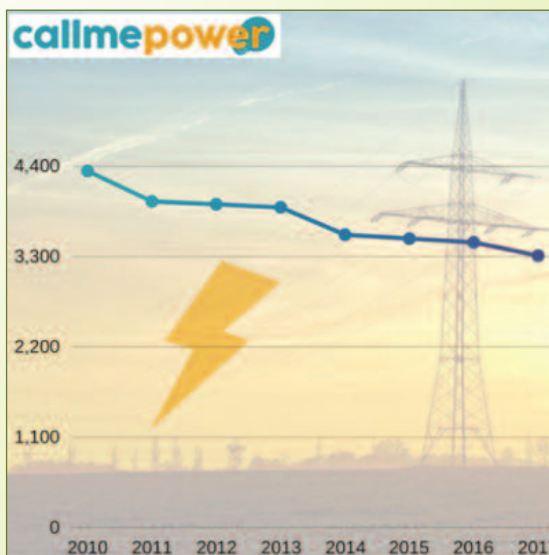
Brandstof

Steenkool	820 gram CO2/KWh
Stookolie	740 gram CO2/KWh
Aardgas	490 gram CO2/KWh
Zon	48 gram CO2/KWh
Wind	12 gram CO2/KWh
Uranium voor elektriciteit	66 -146 gram CO2/KWh
Groen Gas	Verwaarloosbaar indien echt Groen Gas

Uitstoot

Tabel 1. De CO2 uitstoot van verschillende energie bronnen. Bij uranium gaat het om uranium dat weinig of veel moet verrijkt worden.

De grote investeringen zoals dakisolatie, muurisolatie, hoogrendementsglas en vloerisolatie hebben vooral te maken met onze verwarming en daarmee zet je grote stappen. Iedereen kan dat echter niet. In de woning gaat min 2800 KWH naar het gebruik van toestellen en verlichting. Je hoeft echt niet meteen grote investeringen te doen om op energie te besparen; ook met kleine aanpassingen en gedragsverandering kan je al serieus wat energie besparen. Als elk vlaams gezin zo'n 1000 KWH bespaart staan we al een hele stap dichterbij een klimaatbestendige samenleving. Gebruik hiervoor de energiewijzer van ABLLO vzw (www.abllo.be/energiewijzer).

Fig. 1 : Gemiddelde elektriciteitsafname (gezin) in Vlaanderen in kWh/jaar. Bron : VREG

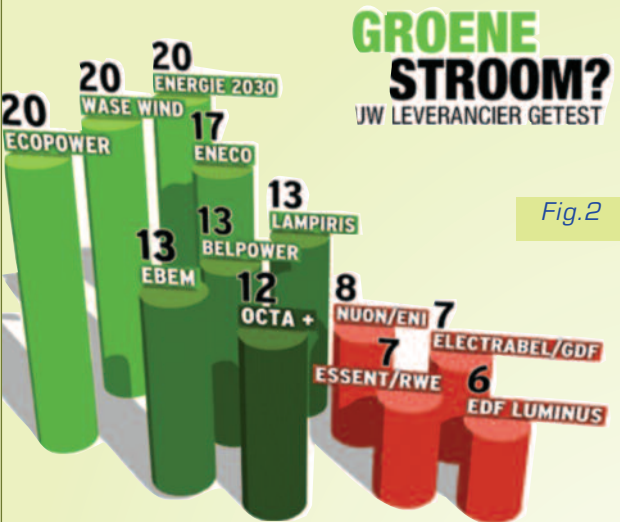

Fig.2

We geven hier alvast een top 10 van belangrijke aanbevelingen gebaseerd op het boek van **Pieter Boussemaere** [Davidsfonds; zie hiernaast].

Tien klimaatacties die werken:

- Vervang alle gloeilampen door Led lampen (verbruiken 85% minder).
- Kies altijd voor een A+++ toestel.
- Kies voor echte groene Stroom (Fig 2).
- Neem voor korte afstanden (<20 km) de fiets (eventueel een elektrische fiets voor nog langere afstanden of als het moeilijker is om te fietsen).
- Kies de juiste motor (Tab.2). Kies voor een Elektrische wagen als die 'groen' kan opgeladen worden of voor een CNG wagen die in de toekomst op echt groen gas kan rijden.
- Beperk vliegtrips en compenseer (Fig 3)
- Vermijd runds en lamsvlees
- Kies voor min. 1 veggiedag/week.
- Zorg voor een biodiverse tuin of zelfs terras met zoveel mogelijk inheemse planten en vermijd zoveel mogelijk verharding.
- indien mogelijk: isoleer, isoleer, isoleer

Tabel 2: CO2 uitstoot, NOx en fijn stof emissies van resp een dieselwagen, Benzine wagen, CNG wagen en Elektrische wagen.

	Diesel	Benzine	CNG aardgas of groen gas	Elektrisch
CO2 gram/km	206	249	181 of 62	87
NOX gram/km	0.8	0.1	0.04	0
Fijn stof gram/km	0.05	0.006	0.002	0

Fig.3 : Compensatiemogelijkheden voor een vliegreis naar Thailand (Waarlo 2018).

Hiermee willen we effectief CO2 uit de lucht halen en daadwerkelijk bijdragen aan een klimaatneutrale samenleving. Neem een kijkje op de verschillende websites en sluit je aan bij ons.

Voor meer info :

jenny.delaet@ugent.be 0496 450666

Dr Jenny De Laet, Beleidsmedewerker ABLLOvzw

HOE VERLIEP HET BROEDSEIZOEN IN 2018 ?

Het broedseizoen 2018 was totaal anders dan de broedseizoenen 2014 - 2017: het was warm en droog. Terwijl deze omstandigheden voor de bosmezen gunstig uitvielen, ondervonden de stadsmezen toch enkele problemen.

Voor het broedseizoen 2018, konden we de locaties van alle Vlaamse nestkasten projecteren op de omgevingskaart die gemaakt werd voor het Speedy project; een Vlaams project waarin ver-

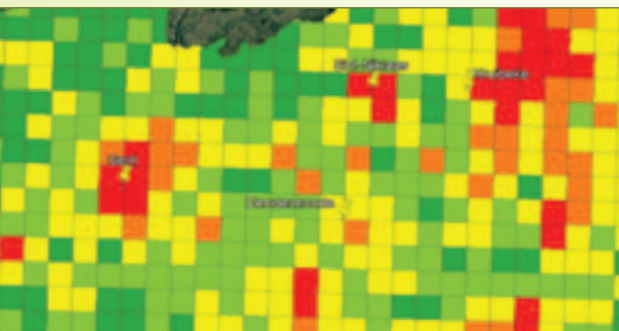

Figure 1 Landsschapskaart gemaakt in het kader van het SPEEDY project.

schillende universiteiten samen zochten naar de effecten van verstedelijking op biodiversiteit (Fig 1). Hiervoor werd Vlaanderen opgedeeld in hokken van 3 x 3 km. Voor elk hok werd gekeken naar de graad van verstedelijking: Sterk verstedelijkte gebieden (rood en > 15% verharding), semi-verstedelijkte gebieden (geel of 5 - 10% verharding) en niet-verstedelijkte gebieden (groen of 0 - 3% verharding). Deze kaart laat zien dat Gent en Sint-Niklaas kunnen beschouwd worden als sterk verstedelijkte gebieden terwijl Dendermonde en Kruibeke kunnen beschouwd worden als semi-verstedelijkte gebieden. Alhoewel we van de Nederlandse gemeenten geen analoge kaart hebben, klasseren we Terneuzen bij semi-verstedelijkte en ook Maastricht omdat de plots van deze gemeenten allemaal in eerder groene gebieden voorkomen.

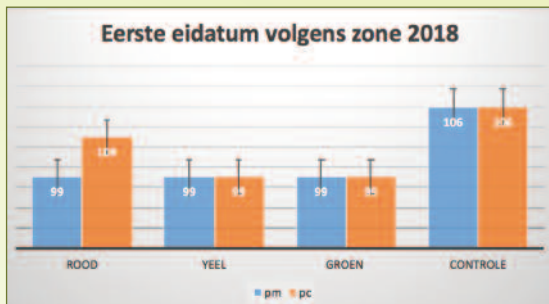

Figure 2a De eerste eidatum van koolmezen in Verschillende verstedelijkte zones

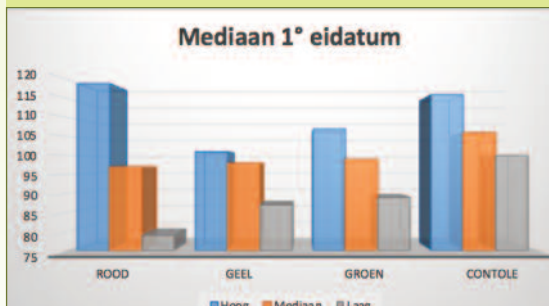

Figure 2b. De mediaan van de eerste eidatum bij koolmezen in verschillende verstedelijkte zones

Bekijken we eerst de 1° eidatum of het moment waarop een koolmeeswijfje haar eerste ei legt (Fig 2a). Zoals in de vorige jaren zien we dat in alle verstedelijkte plots, zowel koolmeeswijfjes als pimpelmeeswijfjes vroeger starten met het leggen van eieren. Kijken we vervolgens naar de mediaan van de eerste eidatum (Fig 2b) dan valt het op dat vooral in een sterk verstedelijkte regio een aantal koolmeeswijfjes zeer vroeg beginnen te leggen ter-

Figure 3 De legselgrootte van koolmezen uit het controlebos tussen 1964 en 2018

wij er ook zijn die uitermate laat beginnen leggen. In het controle bos daarentegen krijgen we een meer geleidelijk verloop zonder opvallende uitersten.

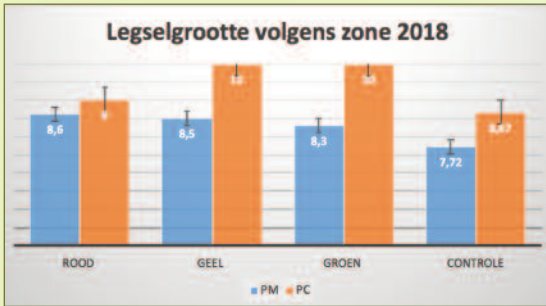

Figure 4. de legselgrootte van koolmezen en pimpelmezen in verschillende verstedelijkte zones

Een tweede belangrijk item is het aantal gelegde eieren. Kijken we eerst even naar ons controlebos (Fig. 3) dan zien we dat sedert 1964 de bosmezen gemiddeld een ei minder leggen. Dit kan te maken hebben met een algemene achteruitgang van het insectenaanbod in bossen zoals aangetoond in enkele Duitse bossen. Opvallend is nu wel dat stadsmezen gemiddeld een ei meer leggen dan de bosmezen, zowel bij de koolmezen als de pimpelmezen (Fig. 4). We vermoeden hierbij dat de stadsmezen het tijdens de winter gemakkelijker hebben dan de bosmezen en op het einde van de winter – begin lente, een betere conditie hebben dan de bosmezen. Daardoor zouden ze dan een ei meer kunnen leggen. We willen dit nagaan door op het einde van de winter een aantal slapende mezen te controleren en wegen zowel in het controlebos als in de stad.

Maar het is niet al rozengeur en maneschijn voor de stadsmezen. Eenmaal de jongen uitkomen moeten de ouders voldoende voedsel vinden om de jongen optimaal groot te brengen. Dat zijn nu geen rootjes en zaden meer maar optimaal eiwitrijk

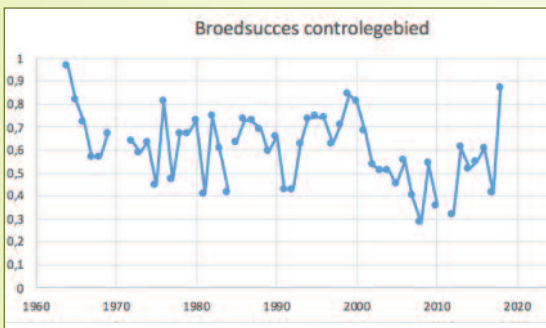

Figure 5. het broedsucces van koolmezen in het controlebos tussen 1964 en 2018

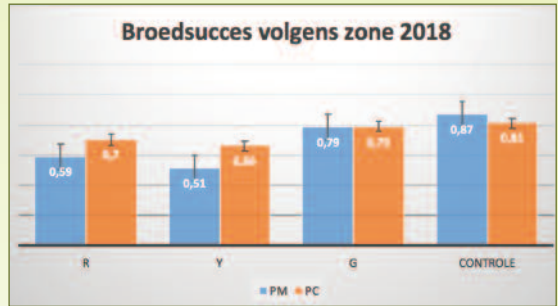

Figure 6 Het broedsucces van koolmezen en pimpelmezen in verschillende verstedelijkte zones

voedsel. Fig 5 geeft een overzicht van het broedsucces van koolmezen tussen 1964 en 2018. Daaruit blijkt dat 2018 voor de bosmezen een opvallend goed jaar was waarbij 87% van de jongen met succes uitvlogen. Vergelijken we dit met de stadsmezen dan zien we (Fig 6) dat dit voor de mezen die broeden in een sterk verstedelijkte regio (rood) en mezen die broeden in een medium verstedelijkte omgeving (geel) maar resp. 59 en 51% was. Voor mezen in een niet verstedelijk gebied (groen) is dit 79%. Dit betekent dat alhoewel de mezen in de steden een ei meer leggen ze er niet in slagen om hun jongen optimaal groot te brengen. In 2018 ondervonden de stadsmezen nog een bijkomend nadeel nl de warmte tijdens het grootbrengen van de jongen. Hierdoor vlogen een aantal jongen vervroegd uit. Jongen die we gingen ringen op 15 dagen bleken meerdere malen al uitgevlogen of waren aan het uitvliegen.

Kijken we tenslotte even naar de conditie van de jongen. Hiervoor nemen we de gewichten van de jongen op dag 15 (Fig 7). Jongen die uitvliegen in een sterk verstedelijkte omgeving vertonen een

Figure 7. het gewicht van Jonge koolmezen [15 dagen] in Verschillende verstedelijkte zones.

BURGERINITIATIEF ROOMACKER AAN TAFEL MET DE NIEUWE SCHEPEN VAN R.O.

Op 7 februari werden vijf vertegenwoordigers van de burgergroep die ijvert tegen een verkaveling op de cuesta in Tielrode, met de glimlach ontvangen door de kersverse maar ervaren schepen Wim Van Rossen en omgevingsambtenaar Inge Temmerman. Een goede voorbereiding is belangrijk bij dergelijke ontmoetingen en dat hadden de ijverige bewoners van Tielrode dan ook ter harte genomen. Een bundel met hun krachtlijnen en betreffende informatie omkaderde het constructieve gesprek dat plaats vond. In de nieuwe schepen vonden ze een luisterend oor en een aandachtig noterende hand. Sommige opmerkingen bleken een verrassend nieuwe indruk op hem te maken. Hij benadrukte met klem dat dit moeilijke dossier van prioritair belang is.

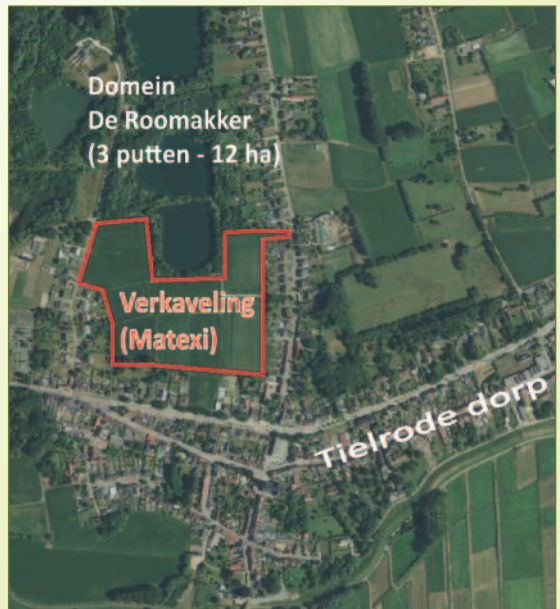
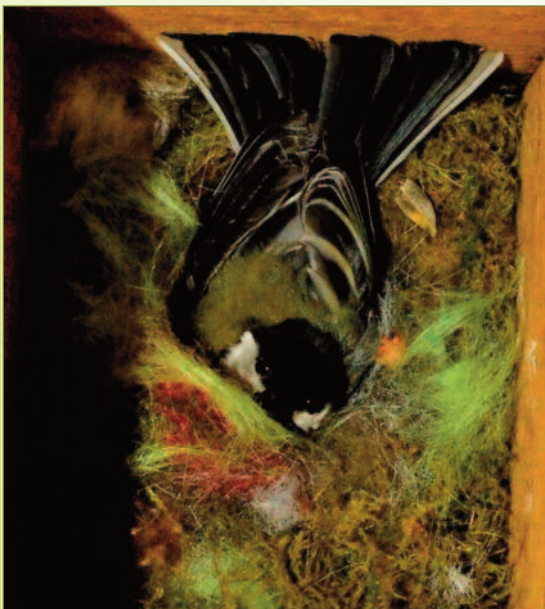
In het kader van de huidige klimaatproblematiek neemt ook binnen de werkgroep het besef van de ecologische gevolgen van verkavelen meer en meer toe. Het is daarom hoopvol dat dit thema momenteel veelvuldig aandacht krijgt in de media en gedurfde acties vraagt van onze bestuurders. **Wij danken Temse voor het respect dat we ondervinden.**

Figure 8. De tarsuslengte van Jonge koolmezen in verschillende verstedelijkte zones.

lager gewicht (16g) dan jongen die uitvliegen in een medium of gering verstedelijkte regio (17g). Ook de bosmezen (17g) wegen een gram meer dan de mezen in een sterk verstedelijkte zone. Bovendien zijn de stadsmezen ook kleiner dan de bosmezen (Fig 8).

Uit dit alles kunnen we besluiten dat alhoewel stadsmezen het buiten het broedseizoen blijkbaar gemakkelijker hebben dan bosmezen, halen ze daar absoluut geen voordeel uit met betrekking tot hun fitness. Ze brengen met een ei meer duidelijk minder jongen groot. In die zijn kunnen we vooral sterk verstedelijkte gebieden beschouwen als een 'ecologische val' voor broedende vogels.

UITBREIDING 'GROENE STAPSTENEN' IN SINT-NIKLAAS EN DENDERMONDE

Door de 'hete zomers' die we te wachten staan, zal het 'Stedelijke hitte effect' in de toekomst stadsbewoners meer benadelen. Functioneel en optimaal stedelijk groen zal enerzijds het opwarmen van onze steden temperen en anderzijds ook de stedelijke biodiversiteit optimaliseren.

Hierdoor wordt het aangenamer om in de stad te leven en helpen we mee aan een klimaatneutrale samenleving. Om dit wetenschappelijk te onderbouwen, gebruiken wij de Koolmees en de Huismus als stedelijke bio indicatoren in 2 projecten

- **Urbaan mezenproject** in verschillende steden: Sint-Niklaas, Dendermonde, Gent, Kruibeke, Terneuzen en Maastricht www.abllo.be/natuur-landbouw/urbaan-mezenonderzoek

- **Groene stapstenen** voor Huismussen in Sint-Niklaas en Dendermonde.

De huismus is een typische stadsvogel van weleer. Zowel in Sint-Niklaas (sterk verstedelijkt) als Den-

dermonde (medium verstedelijkt) is het aantal nog optimale huismuspopulaties (> 10 huismuskoppels) bedroevend laag.

Door het realiseren van 'groene stapstenen' willen we de verbinding tussen kleine huismuspopulaties (<5 koppels) en optimale koppels (>10 koppels) optimaliseren door de verplaatsingen van onafhankelijke juveniele huismussen te bevorderen om zo de genetische diversiteit van de stedelijke populaties te optimaliseren. Tegelijkertijd volgen we een aantal huismuspopulaties op door nestkasten op te hangen en huismussen te ringen, meten en wegen.

In het kader van ons goedgekeurd project 'Groene stapstenen voor huismussen' door Het Fonds voor Duurzaam Materialen en Energiebeheer: Gemeente voor de toekomst, kunnen nu alle inwoners, binnen het stedelijk gebied van Sint-Niklaas en Dendermonde, een plantenpakket aanvragen voor de ronde som van €10

Wij voorzien volgende planten pakketten:

- Enkel struiken/ haagplanten, klimplanten of vaste planten.

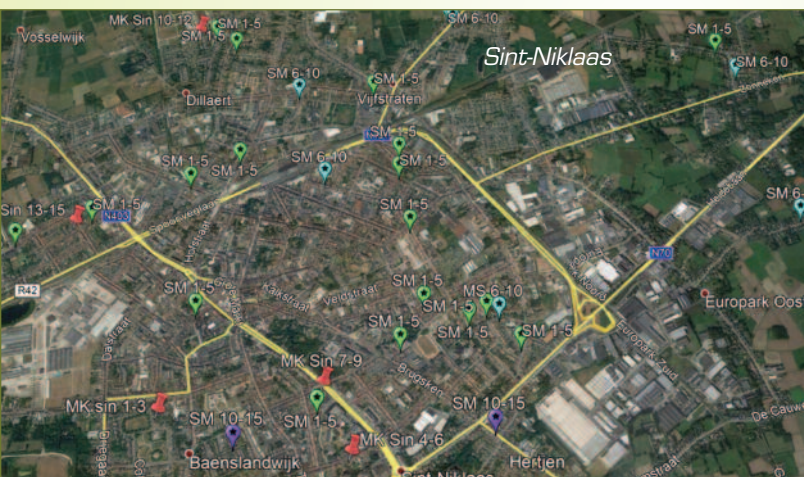
- Combinaties:

- 4 struiken en 10 haagplanten
- 2 klimmers en 10 vaste planten
- 4 struiken en 2 klimmers
- 4 struiken, 10 vaste planten

Hiervoor krijgt u:

- Plantenpakket naar keuze
  - Informatie rond een vogelvriendelijke tuin
  - Hulp bij het aanplanten (indien gewenst)
  - 5 x een nieuwsbrief rond dit project.
- Interesse, neem dan contact op met jenny.delaet@ugent.be

0496 450666

TREIN MOET HOOFDROL SPELEN IN VERVOERREGIO WAASLAND

Basisbereikbaarheid vanaf 2020

Trein moet grote rol spelen in vervoerregio Waasland

Fred Van Remoortel, 20190207 versie 06

Aan de beleidsverantwoordelijken betreffende:

- basisbereikbaarheid
- vervoerregio Waasland en de vervoerregioraad
- treinnet en samenwerking met NMBS, Infrabel en havenbedrijven
- groter aandeel personen- en goederenvervoer op het treinnet

Vlaamse minister van Mobiliteit Ben Weyts wil het openbaar vervoer verbeteren. Hij start nog dit jaar met basisbereikbaarheid. Vervoerregio's, waaronder deze van het Waasland, moeten dit in de praktijk brengen. De Wase milieukoepel ABLLO vindt dat de trein een hoofdrol moet spelen en vraagt om deze rol te versterken door samenwerking:

- Op **lokale** schaal: gemeenten, De Lijn, AWW e.a. moeten investeren in de stations, de omgeving en de ontsluiting ervan.
- Op **bovenlokale** schaal: NMBS en Infrabel moeten met een wervende visie uitpakken en vervolgens de rol van de vier spoorlijnen in het Waasland gefaseerd ontwikkelen.

Slechts een deel van het Waasland hoort bij de vervoerregio Waasland. **Beveren en Zwijndrecht zijn bij Antwerpen gevoegd.** Maar het treinnet gaat verder tot Gent, Antwerpen, Mechelen, Dendermonde en Brussel. Bovendien vragen de havens om het goederenvervoer op het spoor te verdubbelen.

ABLLO pleit om samen te werken aan het treinnet over de **grenzen van de vervoerregio's**. Het spoorwegnet moet het vervoer van ruim dubbel zoveel

reizigers en goederen aankunnen.

Vier jaar geleden stelde ABLLO dit reeds voor in het dossier Spoorstrategie Waasland. De vervoerregioraad moet duidelijkheid scheppen hoe we het treinnet een hoofdrol kunnen laten spelen.

ABLLO levert opnieuw een bijdrage met de **diareeks** 'Trein moet grote rol spelen in vervoerregio Waasland'. Zie www.abllo.be/vervoerregio Deze presentatie geeft aan in welke richting de vervoerregio Waasland kan (en moet) samenwerken om resultaat te boeken. Er staat veel te gebeuren:

- Basisbereikbaarheid in plaats van basismobiliteit met nieuwe vertegenwoordiging gemeenten in de Vervoerregioraad Waasland onder leiding van MOW.
- Energie- en klimaatdoelstellingen.
- Vervoersplan NMBS 13 december 2020, nu reeds in voorbereiding.
- Routeplan 2030 en Slim naar Antwerpen, met modal shift 50/50.
- Havens Antwerpen en Gent, met verdubbeling van het goederenvervoer per trein en de ontwikkeling van de Europese Rail Freight Corridors.
- Aanleg van een derde spoor Sint-Niklaas – Lokeren. Dit samen met vervanging van overwegen met ruimtelijke inpassing en andere verkeerscirculatie in de buurt.

Met de diapresentatie geeft ABLLO aan waar het lokale en bovenlokale beleid voor staan.

De diareeks bestaat uit **vijf hoofdstukken**:

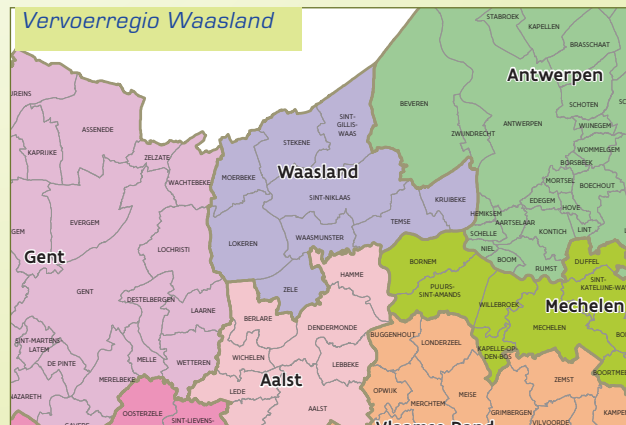
1. Basisbereikbaarheid,
2. Cruciale rol van de trein,
3. Knelpunten op het treinnet,
4. Samenwerking,
5. Inspiratie in lokale aanpak.

Denk globaal en handel lokaal.

Dat is de centrale boodschap.

Vervoerregio Waasland

BEHOUD VAN DUISTERNIS LANGS FIETS- EN WANDELPAD TUSSEN LOKEREN EN EKSAARDE

In de kranten De Standaard en Het Nieuwsblad verscheen op 21 februari een artikel "Vzw Durme verkiest vleermuizen boven verlicht fietspad". De duiding die we over ons standpunt gaven, is echter niet volledig opgenomen in het artikel, en de titel is ook een beetje tendentius.

Binnenkort gaat de Stad Lokeren het wegdek vernieuwen van het fiets- en wandelpad tussen Lokeren centrum en Eksaarde. Een goede zaak! Het plaatsen van verlichting - wat bepaalde fietsers graag zouden zien komen - zit niet in de planning. Mede op basis van het standpunt van het Agentschap voor Natuur en Bos, en uit een algemeen beleidsoverleg dat we met vzw Durme half februari nog hadden met schepen Filip Liebaut, hebben we goede hoop dat dergelijke verlichting er nooit zal komen en dat er zal gekozen worden voor een alternatief. Lees hieronder ons volledig standpunt.

Andere oplossingen

Net zoals Natuurpunt Waasland - kern Lokeren, blijft vzw Durme (afd. Lokeren) sterk gekant tegen het plaatsen van verlichting langs het fiets- en wandelpad over de oude spoorwegbedding tussen Lokeren en Eksaarde. Wanneer fietspad verlichting geplaatst zou worden in de natuurgebieden zoals de Buylaers, Lokerse Moervaartmeersen of Daknamse Meersen, maar ook langs belangrijke natuurverbindingen (o.a. heel het traject van het betreffende fiets- en wandelpad), betekent dit een ernstige aantasting van de natuurwaarden, inclusief de belevingswaarde voor de mens. Het hele traject vanaf de Daknamse meersen tot Eksaarde

is trouwens ook erkend natuurreserveaat (deel thv. Daknamse meersen in beheer door Natuurpunt, noordelijk deel in beheer door vzw Durme). Volgens het Natuurdecreet is het niet mogelijk (behoudens ontheffing) om daarin constructies zoals lichten aan te brengen. Als alternatief stellen we vanuit de natuurverenigingen al jaren voor om de zichtbaarheid op het fiets- en wandelpad desnoods te verbeteren met andere oplossingen zoals duurzame reflecterende verf.

We horen vaak het argument van verlichting voor de veiligheid, maar verlichting geeft de fietser en wandelaar net een vals gevoel van veiligheid. Verschillende studies tonen dit aan. Cijfers van de politie van Lokeren bevestigen wat reeds algemeen gekend is: verlichting trekt juist ongewenst gedrag en vandalisme aan.

Lichtvervuiling

De lichtvervuiling in Vlaanderen is bij de hoogste van Europa. In plaats van nieuwe verlichting, moet juist het probleem van lichtvervuiling en lichthinder verder worden aangepakt. Wetenschappelijke studies tonen ook aan dat lichthinder bij mens en dier belangrijke effecten kan veroorzaken. Bij dieren gaat het om effecten op o.m. het gedrag, de voortplanting, de gezondheid, het leefgebied en natuurverbindingen. De effecten zijn niet alleen vastgesteld bij zoogdieren zoals vleermuizen, maar ook bij vogels, amfibieën, nachtvinders, enz. Duisternis 's nachts hoort bij de natuur, we moeten daar als mens respect voor hebben.

Algemeen kunnen we stellen dat binnen de reeds sterk verlichte woonkernen de niet noodzakelijke verlichting moet beperkt worden. In de rand en buiten de woonkernen zou verlichting zoveel mogelijk moeten vermeden worden, zeker door natuurgebied. Dit geldt ook voor aangepaste verlichting zoals de zogenaamde slimme verlichting en het gebruik van andere kleuren zoals rood en amber die voor sommige soorten mogelijk minder effecten veroorzaken. Aangepaste verlichting kan enkel overwogen worden als verlichting echt noodzakelijk is. We steunen ons hiervoor op internationale aanbevelingen van experts.

Joris Everaert, 21 februari 2019

INSECTEN IN DE KIJKER – DEEL 1

Het gaat niet goed met onze insecten, zowel een achteruitgang op vlak van soorten, maar nog veel dramatischer is de hoeveelheid aan insecten die vermindert. Een Duitse studie heeft vastgesteld dat de laatste 27 jaar de totale biomassa aan insecten gedaald is met 76 %. Voor Nederland zou de situatie gelijkaardig zijn, het valt dan ook te verwachten dat het in België zeker niet beter gesteld is met onze insecten.

Deze achteruitgang verklaren is niet zo eenvoudig, het gaat hem om een combinatie van factoren. Verlies aan natuurlijke habitats, pesticidengebruik, hoge stikstofdeposities, ... zijn er maar enkele van.

Is dit nu erg? Zeker is dit erg, insecten zijn een belangrijke schakel in de natuur. Bijen en hommels zorgen voor bestuiving, kevers zorgen mee voor de opruiming van dood hout, gaasvliegen, lieveheersbeestjes en larven van zweefvliegen verorberen heel wat bladluizen, ...

Een klassieke vraag op heel wat natuurwandelingen is 'wat is het nut van insecten?', meestal doelen ze hiermee dan op insecten die ons last bezorgen zoals muggen, wespen, ... Eigenlijk is hier maar één antwoord op mogelijk. Het feit dat ze be-

grote groene sabelsprinkhaan :

onder : nymfe   rechts : volwassen wijfje

staan is een teken dat ze nuttig zijn. Heel wat insecten zoals muggen en ééndagsvliegen is bulkvoedsel voor onze insecteneters zoals bvb. de zwaluw. Wespen helpen bij de bestuiving en verorberen ook heel wat (plaag-)diertjes, en zijn bvb. een voedselbron voor de wespindief of bijeneter.

Als de biomassa aan insecten er op achteruitgaat is het logisch dat op een bepaald moment ook onze insecteneters het moeilijk gaan krijgen. Het is duidelijk, zonder insecten kunnen we niet, we hebben ze broodnodig willen we overleven. Tijd dus om wat meer aandacht te besteden aan deze zeer uitgebreide groep van 'kleine' beestjes. In de volgende nummers zullen we telkens één of meerdere orden onder de loep nemen .

Hoe herken je een insect

Insecten zijn een heel diverse groep van dieren die allemaal behoren tot de geleedpotigen. Binnen de geleedpotigen kennen we 4 groepen of onderstammen:

- Zespotigen, met de insecten en de vleugellose insecten of oerinsecten (o.a. zilvervisjes, en springstaarten)
- Spinachtigen met de spinnen, hooiwagens, mijten en teken
- Kreeftachtigen, met o.a. watervlooien, pissebedden, rivierkreeftjes, ...
- Duizendpotigen, met o.a. de duizend- en miljoenpoten

Insecten kan je niet onder één noemer vatten, er zijn ca. 1 miljoen soorten beschreven, maar geschat wordt dat er nog heel veel niet beschreven zijn. In ons land komen er naar schatting meer dan 20.000 soorten voor. Insecten kan je overal aantreffen, op het land of in het water, maar niet in de zee. Alhoewel er ook hier toch enkele uitzonderingen zijn, in de pels van zeehonden leven enkele soorten luizen.

Je hebt ze in alle maten en vormen, van hooguit een mm groot tot 10 cm groot. Sommige hebben bijtende monddelen, andere dan weer stekend-zuigende of zuigende monddelen. Vele zijn gevleugeld, maar ook weer niet allemaal en niet in alle stadia. De volwassen insecten hebben wel allemaal 6 poten, maar waarschijnlijk zal ook hier wel ergens nog een uitzondering op zijn.

Binnen de insecten zijn er twee grote groepen te onderscheiden op basis van hun gedaanteverwisseling tussen eitje en volwassen insect.

- **Onvolledige gedaanteverwisseling**, uit het ei komt een nymfe die een aantal malen verveld voor ze als volwassen insect tevoorschijn komt. Enkele bekende voorbeelden zijn libellen, wantsen en sprinkhanen. *[zie foto's p12]*
- **Volledige gedaanteverwisseling**, uit het eitjes

koninginnepage : vlinder

koninginnepage : rups

komt een larve die later een pop maakt om hieruit als volwassen insect te verschijnen. Enkele bekende voorbeelden zijn vlinders, kevers, wespen en vliegen. *[zie foto's p13 en 14]*

Deze gedaanteverwisseling is ook een goede overlevingsstrategie. De rups van een vlinder voedt zich door te knagen aan blaadjes. De vlinder zelf zoekt dan weer de bloemen op om nectar op te zuigen. Ze zijn dus geen concurrent van elkaar. Ook bij de libellen is dit zo. De nymfen leven in het water en zijn daar geduchte rovers. De volwassen libellen beheersen het luchtruim en gaan daar op zoek naar interessante prooien.

Bij de insecten duurt het larvale stadium vaak veel langer dan dat het diertje als volwassen insect doorbrengt. De larve van de meikever (engerling) kan twee à drie jaren in de bodem leven, de meikever zelf hooguit enkele weken. Zijn belangrijkste taak is zorgen voor de voortplanting.

Tot zover dit inleidende artikel, volgend nummer gaan we iets dieper in op enkele groepen zoals o.a. eendagsvliegen, libellen en sprinkhanen.

tekst : marc.bogaerts1@telenet.be
foto's : Brigitte Van Passel

Dé plaats voor

Originele, Lokale, Gezonde en Ecologische
Food & Drinks

Vis - Vlees - Veggie

Ook beschikbare ruimte voor vergaderingen -
feestjes - recepties - concerten van max 50 pers.

Sophie Anthuenis - Ronny Van Driessche
Amand De Vosstraat, 9 - 9160 Eksaarde
Tel. 0471/84 84 35 of Tel. 0477/90 79 72

ronny@bistrodenbascuul.be

www.bistrodenbascuul.be

www.facebook.com/DenBascuul

Zie ook : www.abllo.be/kalender of www.abllo.be/klik

NPW == Natuurpunt Waasland

NP CVN wandelingen : L = Laarzen gewenst * = Geschikt voor wagentjes.

ALLE ACTIVITEITEN ZIJN TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN!!

Zaterdag 30 maart

Uilenwerkgroep Waasland en Natuurpunt organiseren een (steen)uilenwandeling in het kader van "De Nacht van de Steenuil" in Sombek (Waasmunster) om 19u00. Trekt je wandelschoenen aan voor een ongeveer vier kilometer lange wandeltocht.

In de buurt van Sombekedries hebben we met de steun van de gemeente Waasmunster een aantal steenuilnestkasten opgehangen in geschikte gebieden. Benieuwd of de uilen thuis zijn...

Kom naar Buurtcentrum Sombek, Veldstraat 2, 9250 Waasmunster

Deelname is gratis, wel graag inschrijven ! Voorzie stevige schoenen, fluohesje en bescheiden zaklamp.

Info: Eddy De Taey 0474 21 20 01

of Marc Aerts 0485 38 19 87

VELT & Hortus ter Saksen Ent een fruitboom en maak je eigen boompje van 14 - 17 uur

We gaan aan de slag om fruitbomen te leren enten op een onderstam. Zo kan je een nieuw boompje maken, of op een bestaande boom andere soorten inenten. In deze workshop leer je veel over het hoe en waarom van enten, zowel in theorie als in praktijk. Je gaat naar huis met een eigen appelboom- en/of perenboom. Er is ook mogelijkheid om meerdere onderstammen met enten aan te kopen.

Mmv Nationale Boomgaardenstichting

Lesgever: Ivan Maertens

In het hoevegebouw van Hof ter Saksen, Hof ter Saksendreef, Beveren of de inrit naast Zandstraat 167.

Inschrijven noodzakelijk via VELT, marc.temmermans@telenet.be, T 03 776 86 89 of M 0473 57 55 32

Deelname: 5 euro voor leden van VELT, NBS en werkende leden Hortus ter Saksen vzw, 7 euro voor niet-leden, incl. je zelf geënt fruitboompje. Max. 30 inschrijvingen.

Zondag 31 maart

Vzw Durme

Lentewandeling langs natuurrelicten aan de Durme. Deze namiddag neemt gids Patrick ons mee voor een boeiende wandeling langs de Durme. Het Nonnengoed, de Durmemeersen en de Kastelen zijn allen erg waardevolle natuurgebieden in beheer bij vzw Durme en die we bezoeken.

Afspraak: 14.00 uur aan de Herberg, Kil 28 te Zele. Meer info: Patrick De Brauwer, debrauwerpatrick@scarlet.be of 0488 46 75 45

Wase Imkers Bijenmarkt van 10 tot 12u

Imkers kunnen op deze markt hun tweedehandsmateriaal komen verkopen. Verkoop van bijenproducten zoals honing. Verkopers van bijenvolkeren (in goede gezondheid) dienen zich aan te melden bij de marktmeester. Meer info: 0476509992 of marc.nicque@telenet.be

Zaterdag 6 april

VELT Boerderijbezoek Biemelkveebedrijf van 14:00 tot 16:00. Bioboerderij Cerpentier De Cock (Riet 13 b, 9190 Stekene). De koeien van Herman Cerpentier en Els De Cock produceren 100% pure biomelk. Waarom ze overschakelden en hoe ze het klaarspelen vertellen ze zelf tijdens een rondleiding. Vanzelfsprekend gaan we ook proeven. Het bedrijf kreeg eerder al een minister op bezoek en won verschillende prijzen.

prijs: € 3 ter plaatse betalen

Geef een seintje via marc.temmermans@telenet.be of 0377686889 als je er bij wil zijn.

Zaterdag 6 en zondag 7 april

ABLL0vzw en Vogelbescherming Mussentelweekend. Zie elders en in bijlage.

Zondag 7 april

Vzw Durme Maandwandeling - Vogels in het Molsbroek. Het Molsbroek staat bekend als vogelreservaat. Zeker in de lente kan je er heel wat bijzondere soorten spotten, zowel op het water als in de lucht. vogelkenner Eddy Gadeyne deelt zijn kennis over vogels en neemt je mee op sleeptouw.

Afspraak: om 14.30 uur Bezoekerscentrum Molsbroek (Molsbergenstraat 1, 9160 Lokeren)

Meer info: info@vzwdurme.be

Natuurpunt Waasland - Scousele i.s.m. Natuurpunt Waasland - CVN Begeleide Wandeling Oost-Sive polder 14.00 tot 16.00 u

Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp

De wandeling gaat gedeeltelijk langs het Fort en naar 't Hangene, een bronbos met unieke voorjaarsbloeiers. We keren terug langs de Oost-Sive polder en het schorrengebied het Kijkverdriet.

Info: mario.smet@kuleuven.be 016/43 95 80

Woensdag 10 april

Natuurpunt Waasland - Scousele PlantenStudieGroep van 19.30 tot 22 u. Natuurhuis Kapelstraat 170A Steendorp. Voor alle plantenliefhebbers die willen gebruik

maken van een Flora, leren determineren en graag mee op plantenuitstap gaan. En dit alles in een zeer gemoeidelijke sfeer.

Info: freddy.moorthamer@skynet.be 0475 92 34 84

Donderdag 11 april

Natuurpunt Waasland – Scousele Eindevaluatie paddenoverzet om 20.00 u

Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp
De afgelopen paddenoverzetactie wordt besproken. Wat was goed, wat kan beter. Hoeveel kikkers, padden en salamanders zijn er overgezet? Hoeveel doden zijn er toch nog van de straat geraapt? En ten slotte: een warm woord van dank voor alle vrijwilligers die zich in weer en wind hebben ingezet!

Info: nine.vanhoyweghen@gmail.com 0473 72 66 15

Zondag 14 april

Ons Steven Wandeling "De Weegbree"

Weegbree, één van de meest krachtige geneesmiddelen. Tijdens een geleide wandeling met herboriste / natuurgids Yvette Saerens maak je kennis met een wonderlijk plantje. Het staat bekend als een hardnekkig onkruid dat opkomt in tuinen, op gazons en dat zelfs je oprit kan opscheuren. Maar weegbree is een van de meest medicinaal krachtige "overlast" planten waar je waarschijnlijk niet van profiteert voor uw gezondheid, misschien wel in uw eigen nadeel. Die dichtbegroeide groene bladeren en kleine, steel-achtige knoppen hebben een uniek voedingswaarde potentieel wat u heel wat gezondheidsproblemen kan helpen overwinnen, of u kan ondersteunen bij het verlichten van pijnlijke artritis. Voor honderden jaren, is weegbree gebruikt als een van de meest krachtige geneesmiddelen van de natuur, en om zeer goede redenen. Ook andere leuke weetjes en verhalen komen tijdens de wandeling aan bod.

Om 14 uur aan Den Toeter einde Sint-Jozefstraat 9140 Tielrode

Hortus ter Saksen natuurtochten : luswandeling Loker – Westouter (21,3 km, knooppuntenwandeling, deels GR). Het Vlaamse Heuvelland met zijn stevige hellingen, prachtige holle wegen, snippers bos en weidse vergezichten. Maar ook met monumenten en littekens die herinneren aan de Eerste Wereldoorlog. Met een beetje geluk stuiten we op bloeiende boshyacinten in het Hellegatbos. Afspraak : 9.30 uur aan de kerk van Loker, Dikbusstraat 162.

Inschrijven bij Werner M 0494 75 84 87 of werner.stuer@scarlet.be

Zaterdag 20 april

Natuurpunt Waasland – Scousele

Mussentelling met de fiets

Vertrek om 14 u

Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp

We rijden rond met de fiets en tellen de zangposten van de mussen.

Info: gerry.heyrman1@telenet.be 0498 57 72 24

Donderdag 25 april

Bond Beter Leefmilieu Connect2Change

Wil ook jij ontdekken hoe we de klimaatuitdaging succesvol kunnen tackelen? Kom naar Connect2Change, het klimaatcongres dat het middenveld, burgerbewegingen, het bedrijfsleven, ondernemers, academici en politici samenbrengt. Iedereen is welkom op 25 april 2019 in bel.brussels. Bekijk het volledige programma op: www.bondbeterleefmilieu.be/activiteiten/connect2change

Zondag 28 april

Natuurpunt Waasland – Scousele Vroegochtend wandeling met zangvogels en ontbijt van 06.00 tot 12.00 u

Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp
Gegarandeerd met vocale ondersteuning van zangvogels. Na een flinke wandeling waarbij we vogels spotten, hopelijk reeën te zien krijgen en de voorjaarsbloeiers bewonderen sluiten we deze wandeling af met een ontbijt in het Natuurhuis.

Stevige stapschoenen en verrekijker. Aan de wandeling kun je vrij deelnemen.

Inschrijven voor het ontbijt, beperkt aantal plaatsen.

Prijs volwassene 12 euro, kind tem 12 jaar 06 euro.

Info en inschrijven helgavanput@hotmail.com 0495 626 267

Natuurpunt Waasland werkgroep NME

Excursie Vlaamse Ardennen

In de voormiddag wandelen we in Het Raspaillebos in Geeraardsbergen dat, in het Zuiden van Oost-Vlaanderen, een overblijfsel is van het grote Kolenwoud. Onze gids is Carlos Dhaeseleer.

De zuidrand van het Raspaillebos is één groot bronamfitheater. Op veel plaatsen sijpelt kalkrijk water uit de bodem en ontspringen beekjes, ideale plekjes voor de vuursalamander!

Hier ontwikkelde zich in de loop van de jaren een rijke flora die in het voorjaar een lappendeken vormt van blauw, wit en geel. We kunnen er maagdenpalm, boshyacint en daslook verwachten met tegen de hemel het frêle voorjaarsgroen van de beuken. Op de top van de Bosberg heb je dan weer een schitterend uitzicht over de

Dender- en Markvallei. Een weids panorama met tientallen kerktorens strekt zich daar uit tot aan de Brusselsese horizon.

Vooraf langs de bosdreeven scheidt het hakhoutbeheer een ideaal milieu voor zeldzame bosvlinders.

Na ondergedompeld te zijn in deze natuurpracht picknicken we op de middag aan de Boembekemolen te Michelbeke, één van de vijf watermolens op de Zwalm.

Na de middag blijven we in de omgeving van de molen en kan je, met Lieven Nachtergaele als gids, meewandelen in de Boterhoek, een vrij gaaf natuur- en cultuurlandschap in de Zwalmvallei. Dit landschap is gevormd en sterk bepaald door de Zwalm en een oude spoorwegbedding, het mijnwerkerspad. Al wandelend geniet je zeker van de gevarieerde fauna en flora van de Vlaamse Ardennen.

Afspraak:

- 7.45 u aan Syntra Sint Niklaas voor kostendelend autorijden, €1/25km.
- Wie rechtstreeks gaat geeft best een seintje.
- 9.00 u start wandeling café El Faro, Heirbaan 135 in Galmaarden.
- 14.00 u start namiddagwandeling Boembekemolen in Michelbeke.

Inschrijven op voorhand is niet nodig. Meenemen: picknick en goede wandelschoenen en eventueel laarzen bij regenweer!

Info : christelstrybos@hotmail.com 052. 46.00.58

Natuurpunt Waasland (werkgroep Puytvoetgidsen)
Bomen in het Puitvoetbos

"In bossen beleef je de tijd van je leven. Je springt over beken, klautert er in bomen, kust er je eerste liefje. Iedereen heeft recht op de wilde boservaringen." (Uit Bosgids, NP. www.bosvooriedereen.be)

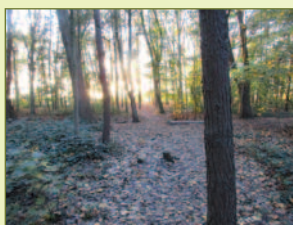
Vandaag staan de bomen in Puitvoet centraal. In dit (kleine) stadsbos vind je een erg grote variatie aan bomen terug. Hoeveel kan jij er herkennen? Enkel aan de blaadjes? Of kan jij een boom ook herkennen aan zijn schors? Waar komen ze vandaan? Hoe oud is zo'n boom? Samen met jullie staan we stil bij een tiental boomsoorten waar enorm veel over te vertellen en leren valt! We voorzien alweer een boeiende ervaring voor gezinnen en voor volwassenen.

Afspraak: 14.00 u: Ingang Puitvoet, naast Kwantum (Kapelstraat 93) Sint-Niklaas

Einde: 16.00 u wandeling met kinderen

17.00 u wandeling volwassenen

Het gebied kan erg nat liggen, voorzie gepaste kledij. Niet geschikt voor rolstoelen en kinderwagens.

Info 0472/53.65.37
of

• puitvoetgidsen@gmail.com

• Info over het Puitvoetbos www.natuurpunt-zuid-waasland.be/natuurgebieden/puitvoetbos

• Of via facebook: www.facebook.com/DePuitvoetgidsen/

Ons Streven Erfgoed- en kabouterwandeling.

Onder het motto 'Hoe maakt u het?' richt de 19e editie van Erfgoeddag op zondag 28 april 2019 volop de schijnwerpers op vakmanschap. Centraal staat het cultureel erfgoed van en over vakmanschap, leren en maken in Vlaanderen. Hoe maakt u het? En hoe geven we dat dan door? Traditioneel organiseert milieuwerkgroep 'Ons Streven' vzw een Kabouterwandeling voor de kinderen tot 12 jaar. Ondertussen zorgen we met een ambachtelijke tocht voor de opvang van de grotere mensen.

Kabouterwandeling

We nodigen de kinderen op de Erfgoeddag graag uit op onze kabouterwandeling. De meeste van onze kinderen wonen in een stenen huis. Op veel woningen liggen ook stenen dakpannen. Maar hoe worden stenen en pannen gemaakt? Waar kun je dat beter te weten komen dan aan de kleiputten van Tielrode? Al sinds de Romeinen werden er in Tielrode tegels, pannen en stenen gebakken. Daarmee werden mooie huizen gemaakt. Maar op het provinciaal domein Roomacker vind men nog andere bouwmaterialen voor hutten en huizen terug. Het is dus een ideale locatie om samen met de kaboutergidsen op zoek te gaan naar wat onze voorouders gebruikten voor hun woonst en om kennis te maken met de vaardigheden van mens en dier om een eigen 'nest' te bouwen. De kindjes hoeven zich geen zorgen te maken, want hun papa en mama kunnen tijdens deze leuke activiteit terecht in de ouderopvang.

Ambachtelijke tocht

Met de grotere mensen trekken we graag op een ambachtelijke tocht in het dorp van Tielrode. Maak kennis met het rijke ambachtelijke verleden van Tielrode. Tot ver in de 20e eeuw voorzag de plaatselijke middenstand in de plaatselijke behoeften, de dorpsstraten waren een aaneenschakeling van ambachtelijke bedrijfjes. Tijdens deze wandeling gaan we op zoek naar sporen van deze rijke lokale economie.

Afspraak voor de kabouterwandeling en de ambachtelijke tocht: aan de zitbank bij de inkom van het provinciaal domein Roomacker, Hofstraat, Tielrode.

Beide activiteiten duren van 14:00 uur tot 16:00 uur

VELT Kun jij leven zonder afval? 65 tips om afscheid te nemen. Van 10:00 tot 12:00. Bibliotheek Sint Niklaas (Hendrik Heymanplein 3, 9100 Sint Niklaas)

De afvalbergen groeien, onze oceanen zijn aan het stikken. Maar in plaats van moedeloos te zuchten, kunnen we ook kiezen voor positieve actie! Want met een paar simpele ingrepen kun je je afval reduceren tot bijna nul.

Vanessa Debruyne komt ons op een vlotte en hilarische manier vertellen hoe ze haar huishouden afvalvrij maakte. Ze brengt een verhaal vol sappige anecdotes, gemakkelijke tips en handige recepten om zelf mee aan de slag te gaan. Laat u inspireren door deze Zero Waste Sessie en uw afvalzak zal nooit meer dezelfde zijn.

Zondag 5 mei

Vzw Durme Maandwandeling - Insecten

Insecten zijn de grootste groep dieren op de aarde. Duidende soorten vormen de basis van ons ecosysteem. Sommigen als voedsel voor anderen, sommigen als bestuivers en nog anderen als opruimers. Vandaag gaan we op zoek naar de meest bijzondere insecten in het Molsbroek, bekijken ze met een loep en leren bij over hun bijzondere levenswijze.

Afspraak: om 14.30 uur Bezoekerscentrum Molsbroek (Molsbergenstraat 1, 9160 Lokeren)

Meer info: info@vzwdurme.be

Natuurpunt Waasland Noord Vroegochtendwandeling langsheen de Kieldrechtse Watergang

We starten 1 uur voor zonsopgang en wandelen in het donker langsheen bestaande en herstelde rietkragen van de Kieldrechtse Watergang. Rietzanger, rietgors en blauwborst kunnen we zeker verwachten. Waarschijnlijk is de kleine karekiet ook al aangekomen en is de koekoek al actief.

Het tweede deel van de wandeling loopt hier en daar over graslanden met opkomend riet, een enkele keer moeten we ook een prikkeldraad passeren.

Afspraak : 5u aan de brug in de Polderstraat te Meerdonk (dat is de brug over de waterloop even voorbij de Lange Nieuwstraat als men vanaf Meerdonk dorp komt) Praktisch Laarzen zijn aanbevolen

Aanmelden : Niet vereist,

Info jan.vandermeulen@outlook.com

Natuurhuis Panneweel Openschuurdag thema "Kriebelbeestjes en bodemhelden"

"Onze tuin herbergt meer leven dan we zelf weten."

We gaan op zoek naar kleine beestjes die een verborgen leven leiden op de bodem onder stenen, bladstrooisel of boomstronken. We zoeken pissebedden, duizenden miljoenpoten, kevers, wormpjes, ... Een safari in het klein. Een super-kindvriendelijke activiteit.

Om 14u30 uur is er een wandeling, een korte natuurverkenning in de omgeving, die ongeveer 1u30 duurt. Je kan hieraan vrij deelnemen. Je kan ook gewoon genieten van een kop koffie met gebak of een Gageleer in het prachtige kader van de hoogstamboomgaard.

De transitiegroep Sint-Gillis-Waas pakt vandaag opnieuw uit met met een Repair Café met Geefplein.

Zij zoeken ook nog steeds vrijwilligers om een namiddag te helpen. Ben jij handig met een naaimachine, heb je zicht op herstellen van kleine elektrische toestellen, kan je een hamer vastzetten op een steel... Meldt je dan even aan bij hun werkgroepje: transitie@panneweel.be.

"Creatief voor Natuur" zorgt voor gebak tijdens de openschuurdagen en op de verkoopstand kan je terecht voor kleine zelfgemaakte geschenken en wenskaarten. De opbrengst van de verkoop gaat volledig naar de aankoop van nieuwe natuur dicht bij huis!

Van 14u tot 17u : doorlopend gezinsvriendelijke activiteiten

Natuurhuis Panneweel, Krekeldijk 2, Sint-Gillis-Waas

Hortus ter Saksen Plantenruilbeurs van 10 - 18 uur

VELT Open boerderijdag (Week van de Korte Keten) Van 11:00 tot 17:00

Bij **Pomona** (Bralstraat 3, 9130 Verrebroek)

Op het coöperatief boslandbouwbedrijf Pomona zorgen Wase consumenten samen met boeren voor 80% van hun eigen lokale, gezonde en duurzame voeding. Lieven (samentuin "op den hof"), Ann(zomererf) en Marc (Waasland) trokken al aan de kar van Velt en stonden ook aan de wieg van deze coöperatie. Tijdens de open boerderijdag krijg je deskundige uitleg over boslandbouw en de werking van de coöperatie. Vorig jaar werden 70 verschillende groenten geteeld. Er wordt ook spelt, quinoa en Camelina geteeld en dit jaar starten ze met broodbakken en kippen.

Maandag 6 mei

Ons Streven Workshop " De Weegbree"

Hier is ze dan... overbekende " Weegbree" plant. Je kunt de jonge blaadjes geweldig goed verwerken in de keuken. Daarom is het een goedkope manier om een uiterst gezond stukje voedsel binnen te krijgen. Ja ... want de Weegbree heeft heel veel goede eigenschappen. Weegbree is allereerst vezelrijk! Verder bevat het vitamine A, C, Calcium, Fosfor, vitamine K, Koper, Magnesium, Natrium en Zink. Ook is de Weegbree rijk aan anti-oxidanten. Je kan er een geconcentreerd aftreksel en thee of siroop van bereiden. Mogelijkheden zijn er genoeg. Yvette vertelt er u enkele tijdens de workshop.

Kijk gerust eens in een grasveld of tussen de stoeptegels (op een plek waar geen honden worden uitgelaten)

en kom mee genieten van de wilde natuur met al haar gezonde cadeautjes.
 Max. 20 deelnemers. Voor deze leerrijke avond betalen leden € 5 en niet leden € 8.
 Inschrijven vòòr 1 mei op onstreven@gmail.com of via 0475960969.

Om 19.30 uur in het Gildehuis Kaaistraat 10 Tielrode

Natuurpunt Waasland – Scousele Cursus fotografie voor beginners door Dirk Cleiren van 19.30 tot 22 u in Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp. Zie kalender-info.
 Info en inschrijven nine.vanhoyweghen@gmail.com 0473 72 66 15

Donderdag 9 mei

Natuurpunt Waasland – Scousele PlantenStudie-Groep van 19.30 tot 22 u
 Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp
 Voor alle plantenliefhebbers die willen gebruik maken van een Flora, leren determineren en graag mee op plantenuitstap gaan. Dit alles in een zeer gemoedelijke sfeer.
 Info: freddy.moorthamer@skynet.be 0475 92 34 84

Zondag 12 mei

Natuurpunt Waasland – Scousele Wandeling met kennismaking met Qigong van 14 tot 16 u
 Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp
 Wie wil eens kennismaken met Qigong?
 Dimitri Maes, gecertificeerd Spring Forest Qigong instructeur en healer begeleidt deze wandeling. Wandelen en Qigong beoefenen in een prachtige omgeving. Dat is puur genieten, toch?
 Tijdens deze wandeling stoppen we bij mooie en betoverende plekjes en leer je nieuwe lente Qigong oefeningen aan. Je gaat met een frisse, lichte energie en nieuwe Qigong oefeningen naar huis. Even verpozen kan je in het Natuurhuis.
 Meer info op www.qigongathome.be. Zij organiseren Qigong wandelingen, groepslessen en individuele lessen. Je kan er ook terecht voor qigong healings en qi-ssages.
 Info nine.vanhoyweghen@gmail.com 0473 72 66 15

Zondag 19 mei

Vzw Durme Stilte en belevingswandeling, Fondatie In drukke tijden als deze is het niet altijd evident om de stilte op te zoeken. Vandaag zoeken we de stilte op in de Fondatie van Boudelo in Sinaai.
 Afspraak: om 14.30 uur Fondatie van Boudelo. Sinaai
 Meer info: info@vzwdurme.be

Natuurpunt Waasland – Scousele

Opdeur Landmolenschans Temse van 14 tot 17 u. Bereikbaar (niet met de auto) langs een zijweg aan de Heirstraat in Bazel, bijna tegen de E17 of langs voetweg 69 in Temse. De Landmolenschans ligt samen met de Lauwershoekschans tussen het Fort van Steendorp en

het Fort van Haasdonk en is een belangrijke verbinding voor de vleermuizen. Gebouwd tussen 1906 en 1914. De schans is te bezichtigen. NP Waasland-Scousele zal aanwezig zijn op de opendeur met een infostand.
 Info: nine.vanhoyweghen@gmail.com 0473 72 66 15

Vrijdag 24 mei

Natuurpunt Waasland (werkgroep NME)
 Avondwandeling Polders van Kruike om 19h30
 De Polders van Kruike, het grootste overstromingsgebied van Vlaanderen, bestaat uit slikken en schorren, elzenbroekbossen en weidevogelgebied. Het zeer gevarieerde landschap is ondertussen uitgegroeid tot een echte natuurparel waar heel wat vogels, insecten en andere dieren zich perfect thuisvoelen. Zelfs de Otter heeft hier zijn ideale biotoop gevonden.
 Dit gebied nog nooit bezocht? Dan mag je zeker deze kans niet laten voorbijgaan!
 Tijdens deze avondwandeling in de Polders gaan we de lentesfeer bij valavond opsnuiven.
 We gaan ook op zoek naar Beversporen en hopen zelfs een Ree of Vos tegen het lijf te lopen. En wie weet horen we zelfs vlakbij een uil roepen, een sfeerbrenger bij valavond!
 Duur van de wandeling 2 tot 3 uur (ongeveer 6km).
 Ook kinderen welkom!

Gids: Gilbert Smet (Foto's: Alex Van den Broeck)
 Wandelschoenen, regenkleedij en verrekijker zeker niet vergeten!
 Je hoeft voor deze wandeling niet in te schrijven.
Plaats van Afspraak: Parking kerkhof Bazel, Kemphoekstraat
 Of Syntra Sint Niklaas om 19h autodelend samenrijden tot Bazel
 Info: christelstrybos@hotmail.com 052 46 00 58

Zondag 26 mei

VELT Zero Waste Cooking. Van 10:00 tot 12:00
 Bibliotheek Sint Niklaas (Hendrik Heymanplein 3), Ben je het ook beu om voor elke maaltijd een berg afval af te ruimen? Liggen al die overbodige verpakkingen je ook zo zwaar op de maag? In deze lezing krijg je 20 simpele recepten voorgeschoteld die ook in jouw keuken kunnen zorgen voor een afvalvrije revolutie. Ga met Vanessa Debruyne aan tafel en ga naar huis met een heleboel lekkere inspiratie. **Gratis**

Zaterdag 1 juni

VELT wijngaardbezoek Van 10:00 tot 12:30
 Parking De Watermolen (Waterstraat 36, 9220 Hamme). (Leden)prijs: € 3Prijsinfo: Niet-leden 4€
 Toen men in 1934 ter hoogte van Hamme de kronkelende Durmerivier recht trok, ontstond er een uniek na-

tuurgebied. De afgesneden meander was niet langer onder invloed van eb en vloed. Dankzij het omringende kalme water en de beschermende dijk heerst er in de schoot van de Oude Durme een microklimaat, ideaal om druiven te laten rijpen. Al meer dan 10 jaar produceert een kleine wijngaard hier met succes wijndruiven. Matthias Temmermans laat u graag proeven van zijn wijnen en geeft gepassioneerd uitleg.

We doen eerst een wandeling rond de oude Durme met een stop aan de volkstuintjes van Velt Hamme [1,5 u]. Daarna volgt uitleg en proeverij in de wijngaard [1 u].

Liefst niet op de parking van de taverne parkeren, tenzij je er 's middags gaat eten natuurlijk. Er is parking genoeg in de straat voor je afdraait naar de watermolen. Inschrijven via marc.temmermans@telenet.be of **037768689**. Betalen ter plaatse

Zondag 2 juni

Vzw Durme Maandwandeling -

De groene long van Lokeren

Planten zorgen voor zuurstof, letterlijk en figuurlijk. Want de aanblik op groen, op planten en bomen, zorgt voor rust in je hoofd. Tijdens deze wandeling nemen we de bijzondere planten in het Molsbroek onder de loep. Van heel erg klein, tot majestueus groot, opvallend of net heel subtiel, nuttig en eetbaar of net giftig. Je leert het allemaal!

Afspraak: om 14.30 uur Bezoekerscentrum Molsbroek [Molsbergenstraat 1, 9160 Lokeren]

Meer info: info@vzwdurme.be

Natuurpunt Waasland Noord

Dag van de boerennatuur : op zoek naar de laatste akervogels in de Kieldrechtolder

Hebben veldleeuwerik, gele kwikstaart en graspieper nog kansen op en langs intensief bewerkte akkers?

Samen met plaatselijke boeren bekijken we de toestand tijdens een wandeling langs de Rode Moerdijk en de Lange Nieuwstraat. Na de excursie (om 11u), luisteren we bij een kop koffie naar elkaars voorstellen, obstakels en mogelijkheden voor de boerennatuur.

Afspraak Samenkomst om 9u aan de IJshoeve De Boey, Groenendijk 11, Sint-Gillis-Waas

Graag aanmelden bij deelname: jan@panneweel.be Openschuurdag Natuurhuis Panneweel, thema "Uilen"

"Wist je dat kerkuilen broeden in het natuurhuis Panneweel? Misschien vind je wel een braakbal onder de kerkuilennestkast."

Kenny Vereecken (Uilenwerkgroep Waasland) brengt speciaal voor de jeugd de leskist Uilen mee, vol met boeken over uilen, prachtige zoekkaarten, een boeiend gezelschapsspel en nog veel meer. Je kan hem ook alles over uilen vragen.

Om 14u30 uur is er een wandeling, een korte natuurverkenning in de omgeving, die ongeveer 1u30 duurt. Je kan hieraan vrij deelnemen. Je kan ook gewoon genie-

ten van een kop koffie met gebak of een Gageleer in het prachtige kader van de hoogstamboomgaard.

"Creatief voor Natuur" zorgt voor gebak tijdens de openschuurdagen en op de verkoopstand kan je terecht voor kleine zelfgemaakte geschenken en wenskaarten. De opbrengst van de verkoop gaat volledig naar de aankoop van nieuwe natuur dicht bij huis!

Vanaf 11u kan je in de boomgaard komen picknicken
Van 14u tot 17u : doorlopend gezinsvriendelijke activiteiten

Natuurhuis Panneweel, Krekeldijk 2, Sint-Gillis-Waas

Natuurpunt Waasland – Scousele

Insectenwandeling van 14.00 tot 16.00 u

Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp

We trekken er vandaag op uit om insecten te ontdekken op de Roomkouter. David Van der Haegen neemt ons mee op stap. Samen met hem ontdekken we de wonderlijke wereld van de insecten. Hun levensloop is fascinerend maar zo onbekend!

Info nine.vanhoyweghen@gmail.com 0473 72 66 15

Maandag 3 juni

Vzw Durme Voordracht: Merovingers in Elversele, het verhaal van een bijzondere archeologische site

Archeoloog Bert Mestdagh van Monument Vandeckerckhove geeft in de kerk van Elversele een overzicht van de opgravingen op de site van de Merovingers die aan de rand van het Klein Broek in Elversele leefden ongeveer 1300 jaar geleden. Een uitzonderlijke plek in het Waasland. Deze opgravingen gebeurden in het kader van het Sigmaplans. Een boeiend verhaal over ons verleden en een bijzonder volk. Niet te missen!

Dit is een gezamenlijke organisatie van Heemkring Braem uit Elversele, De Vlaamse Waterweg en vzw Durme, die zorgt voor het overgangsbeheer in deze Sigmagebieden.

Afspraak: 20 uur aan de kerk van Elversele

Meer info: andre.verstraeten@scarlet.be

Donderdag 6 juni

Vormingplus Waas-en-Dender

Ecoliving Een getuigenis van 19:30 - 22:00

Stel je je ook wel eens vragen over de impact van onze industrie en onze groeiende economie? Moeten we alles opofferen voor jobs, jobs, jobs? Welke invloed heeft stijgende consumptie op onze planeet en op ons sociaal weefsel? Hoe komt het dat wij desondanks blijven meedraaien in deze malle molen? Zijn er uitwegen? Peter Clerckx gelooft in samenvoerend leven. Wat betekent dit en hoe start je er mee?

Waar : Vormingplus Waas-en-Dender, Rode Kruisstraat 23, Sint-Niklaas

onder begeleiding van Peter Clerckx, een groene doener.

Schrijf je in via www.vormingplus.be/waas-en-dender.

03 775 44 84. Code: 195866

Zaterdag 8 juni

Uilenwerkgroep Waasland en Natuurpunt nodigen je uit voor een fietstocht 'met respect kijken naar jonge vogels'

Voor alle natuurliefhebbers: alleen, in groeps- of in gezinsverband. Kennis van de vogelwereld is niet vereist, interesse wel! In het gezelschap van vrijwilligers van Uilenwerkgroep Waasland en een erkend vogelringer fietseren we op landelijke wegen en passeren we langs plaatsen waar uilen en torenvalken broeden. We krijgen uitleg over het werk van de vogelringer, de vogels en hun biotoop.

- We vertrekken om 14 uur stipt aan de sporthal De Klavers, Sint-Andriesstraat 4 te 9111 Belsele.
- Einde voorzien rond 17 uur.
- Inschrijven is niet nodig.

Info: Eddy De Taey 0479 28 73 84 of Marc Aerts 0485 38 19 87
 marc.aerts@uilenwerkgroepwaasland.be
 Website www.uilenwerkgroepwaasland.be

Woensdag 12 juni

Natuurpunt Waasland – Scousele PlantenStudieGroep Scousele van 19.30 tot 22 u
 Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp
 Voor alle plantenliefhebbers die willen gebruik maken van een Flora, leren determineren en graag mee op plantenuitstap gaan. Dit alles in een zeer gemoedelijke sfeer.
 Info: freddy.moorthamer@skynet.be 0475 92 34 84

Vormingplus Waas-en-Dender

Bouwen met bamboe van 19:30 - 22:00 uur.

Bij duurzaam bouwen denk je onmiddellijk aan isolatie en andere energiebesparende ingrepen. En dat klopt ook. Maar wist je dat een groot gedeelte van de CO2 al werd uitgestoten tijdens het productieproces, het transport en de installatie? Deze architect focust op bamboe als alternatief bouwelement en toont voorbeelden uit binnen- en buitenland. Bepaalde bamboesoorten zijn perfect bruikbaar als constructiemateriaal. Positief voor het milieu en het plaatmateriaal is harder dan eikenhout, zet weinig tot niet uit en is - als het goed behandeld is met olie of lak - uitstekend bestand tegen vocht.

Infosessie onder begeleiding van Pieter Verstraete in CC Ter Vesten, Gravenplein 2, Beveren-Waas
 Inschrijven is noodzakelijk uiterlijk 10 dagen voor de start van de activiteit via www.vormingplus.be/waas-en-dender
 Code: 195369

Zondag 16 juni

Natuurpunt Waasland – Scousele Hoogtij - "Het leven in en rond de Schelde" van 14 tot 18 u
 Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp
 We nemen deel aan het gezamenlijke evenement "Hoogtij" georganiseerd door het Regionaal Landschap Schelde Durme. Er staat een interactieve infostand over

"Het leven in en rond de Schelde" opgesteld. Zout- en zoetwatervissen, het leven in het slik, historische kleiafzetting, boetseren met klei...Dit alles wordt met veel enthousiasme aan u uitgelegd door onze natuurgidsen.

Kom dit alles ontdekken in een aangename omgeving.
 Info: nine.vanhoyweghen@gmail.com 0473 72 66 15

Zaterdag 22 juni

Werkgroep NME www.natuurpunt-zuid-waasland.be
 Wandelen in het Heidebos

In het Heidebos vind je een unieke afwisseling van naaldbos, verlaten akkertjes, heide, schrale graslanden en dreven.

Door het gevarieerde mozaïeklandschap biedt het natuurgebied onderdak aan tal van dieren en planten die zowel van het bos als van meer open heide houden. Al van op de parking krijg je een indruk van het Heidebos : je staat met je stapschoenen in het blote zand. Overal loopt prikkeldraad eindeloos langs het gebied. Aan de toegangsborden wordt het duidelijk waarom; als je het poortje binnengaat, is de kans groot dat je gallowayrunderen ontmoet. Een vijftiental dieren wandelen het hele jaar door van de ene plek naar de andere en helpen mee met het beheer. Het wandelpad slingert door het bos en er zijn veel open plekken. Het begin van de wandeling toont de grote troeven van dit landschap, namelijk variatie en verrassingen. Na elke bocht beleef je iets nieuws. Dreven met oude beuken, open stukken met struikheide of percelen beplant met dennen.

Afspraak: 08.00 u : Syntra Sint-Niklaas of 08.30 u : Parking 1 Keizershoek 9180 Moerbeke
 Einde voorzien om 12.00 u

Info : christelstrybos@hotmail.com 052/46 00 58
marc.smet.natuurpuntzw@gmail.com 03/778 16 18

zondag 23 juni

Natuurpunt Waasland Zuid

BOMEN ANDERS BEKEKEN Stropersbos om 14u30
Dat bomen gebruikt worden om papier en meubels te maken dat weten we. En we hebben ze nodig om te leven, want ze geven ons zuurstof.

Maar wist je ook dat ze samen leven met bepaalde diersoorten en met elkaar? En heb je ooit al eens van het 'wood wide web' gehoord?

Op deze wandeling laten we ons o.a. inspireren door een van de boeken van de Duitse boswachter Peter Wohlleben en gaan we de bomen anders beleven. Het zijn niet zomaar 'bomen'. Daarvoor trekken we naar het Stropersbos, een van de grootste boscomplexen van Oost-Vlaanderen.

Hoogstwaarschijnlijk zal je nadien niet meer in het bos lopen zonder de bomen echt te zien.

Locatie: Stropersbos - Kemzeke of Sint-Gillis : voor exacte locatie: kijk één week vooraf op onze website www.natuurpunt-zuid-waasland.be

Info rika.vandewalle.npzw@gmail.com 0473/96 74 26

Zaterdag 29 juni

Vzw Durme Jubileumwandeling De Buylaers

De Buylaers is een unieke brok natuur binnen de bebouwde kern van Lokeren, op nauwelijks tien minuten wandelen van het eigenlijke stadscentrum en vlakbij het station! Dit natuurgebied van 20 hectare is gelegen op de linkeroever van de Durme, tegenover het stedelijk zwembad en de Sportlaan. Conservator Christophe Hillaert gidst ons doorheen dit prachtige gebied, in deze periode staan de orchideeën volop in bloei.

Afspraak: om 14.00 uur Bleekmeerstraat 10, 9160 Lokeren. Info: hillaert@hotmail.com

Zondag 30 juni

Natuurpunt Waasland - Scousele Begeleide wandeling naar het Gelaagpark van 14.00 tot 16.00 u
Natuurhuis Kapelstraat 170a 9140 Steendorp
Het Gelaagpark bevindt zich vlak naast de Roomkouter in Steendorp. Het park bevat oude gelaagputten die nu vol water staan. De natuur erom heen heeft zich in alle pracht ontwikkeld. Heel speciaal is de spoelput die nog steeds in verbinding staat met de kil, een inham in de Schelde. Ook de reuzepaardenstaart, die zich daar heel goed voelt, trekt de aandacht. Stapschoenen.
Info: nine.vanhoyweghen@gmail.com 0473 72 66 15

Zaterdag 6 juli

Vzw Durme

Jubileum fietstocht Lokerse Moervaartmeersen
Erik Everaert en Katy Beke nemen ons mee voor een fietstocht van ongeveer 14 kilometer rondom de Lo-

kerse Moervaartmeersen. We fietsen langs soms kleine wegen waar toch gefietst kan worden. Bij ieder perceel van de Lokerse Moervaartmeersen houden we halt voor een woordje uitleg door de conservators.

Afspraak: om 14 uur op het Kerkplein te Daknam
Info: everaert.eric@telenet.be en kathy.beke@telenet.be

Zondag 7 juli

Vzw Durme

Maandwandeling - Het Molsbroek redt ons leven
Dat we natuur nodig hebben om te overleven weten we allemaal, maar wat kan een moerasvlakte zoals het Molsbroek nu precies voor ons betekenen? En kunnen we ook hier de gevolgen van de klimaatverandering zien? Waarom is zuiver water zo belangrijk? En welke planten en dieren worden hierdoor aangetrokken? Een boeiend, veelzijdige wandeling met voor elk wat wils.

Afspraak: om 14.30 uur Bezoekerscentrum Molsbroek (Molsbergenstraat 1, 9160 Lokeren)

Meer info: info@vzwdurme.be

Natuurpunt Waasland Noord Openschuurdag

Natuurhuis Panneweel, thema "Waterleven"

Van 14u tot 17u : doorlopend gezinsvriendelijke activiteiten

CURSUS DAGVLINDERS

APRIL-JUNI 2019

Natuurpunt Waasland Zuid (NME)

In de regio van Natuurpunt Waasland ligt in 2019 de focus op de insecten. Volgens onderzoek is het aantal insecten de voorbije decenia spectaculair gedaald. Tijd om daar iets aan te doen. En aangezien we er van overtuigd zijn dat actie vaak begint vanuit kennis en betrokkenheid, willen wij met onze kernen een cursus dagvlinders opzetten. Zie vorig GW.

Lesgever theorie : Joeri Cortens

Info : johan.vercauteren.npzw@gmail.com
of +32 474 71 51 20

POLDERWANDELINGEN

Polders van Groot-Kruikeke

Gratis polderwandelingen aangeboden door Waterwegen en Zeekanaal en begeleid door de Barbiërgidsen.
Meer info op : www.barbiërgidsen.be/index.php/maandelijkse-werfwandelingen

Zondag 07 april 14 u Kruid of onkruid

Zondag 05 mei 16 u De watervallen van Kruikeke

Zondag 09 juni 14 u Beverpadden en Sinksepeirden

**ZOMERZOEKTOCHT 2019
HET HEILIG LAND!**

ONS STREVEN

Nog voor de komst van de Christenen telde onze gemeente heilige plaatsen. Het landschap en de natuur zorgden voor een mystieke omgeving waar onze voorouders zich dicht bij hun voorouders en hun goden voelden. Was het door de lucht of het water, door het land of door het voedsel? In ieder geval vormde het Waasland een vruchtbare bodem voor een pak buitengewone mannen en vrouwen. Een aantal van hen werd

soms tijdens hun leven, maar meestal pas lang na hun dood als heiligen vereerd. Afgelopen eeuwen was onze streek ook het beloofde land voor kunstenaars die heiligen in brandglasramen, schilderijen en beelden portretteerden. De devotie scheerde hier hoge toppen en leek wel ingebakken in de Vlaamse cultuur. Ondanks beeldenstormen en oorlogen, rampen en plagen, normvervaging en verval, is Temse nog altijd doorregen met een 'heilige beeldcultuur'. Lange tijd bleef de overgrote meerderheid van de bevolking analfabeet, maar dankzij verhalen, liederen, beelden en voorbeelden werden heiligenverhalen overgeleverd. Ben je net als ons benieuwd naar het religieus verleden langs Schelde en Durme? Doe dan zeker mee aan onze zomerzoektocht in 'ons' Heilig Land.

De zoektochtboekjes zijn tot 30 september gratis te verkrijgen:

- In café 't Veer, Sint-Jozefstraat 35 te Tielrode,
- bij milieuwerggroep Ons Streven vzw, p/a Gert Hoofman, Bettehemstraat 40 te Tielrode (tel 03 711 16 83), gert.hoofman@hotmail.be
- via de website van de Milieuwerggroep www.ons-streven.be
- in het Toeristisch Infokantoor, Markt 1, Temse.

Ingevulde antwoordbladen mogen tot en met 6 oktober 2019 ingeleverd worden op dezelfde adressen. Per persoon mag slechts één formulier worden ingestuurd. Per gezin kan slechts één persoon winnaar worden.

De prijsuitreiking is voorzien op **vrijdagavond 1 november 2019** om 20 uur in het Gildenhuis, Kaaistraat 10 te Tielrode (einde Pastorijsstraat). Enkel wie persoonlijk aanwezig is, heeft recht op een prijs. Onder de aanwezige niet-winnaars worden er ook een aantal passende prijzen verloot.

**CONTROLE STEEN-
EN KERKUILKASTEN**

Natuurpunt Waasland – Scousele In de maand **mei**. Indien je graag meegaat contacteer: gerry.heyman1@telenet.be 0498 57 72 24

BROEDVOGELTELLING

Natuurpunt Waasland – Scousele
Broedvogeltelling in april, mei en juni
Indien je graag meegaat contacteer: gerry.heyman1@telenet.be 0498 57 72 24

**CURSUS FOTOGRAFIE
VOOR BEGINNERS**

Natuurpunt Waasland – Scousele
Zie vorig GW. Info en inschrijven nine.vanhoyweghen@gmail.com 0473 72 66 15

NATUURHUIS IN STEENDORP

Het Natuurhuis is vanaf april terug open op zondag open van 14 tot 18 u (behalve 21 april Pasen) Je kan er terecht voor een sanitaire stop, een drankje, een gezellige babbel en info over de streek en je hebt een prachtig uitzicht van op het dakterras. Kom wandelen in onze mooie streek en spring eens binnen! De vrijwilligers van **Natuurpunt Scousele** verwachten je.

STEENBAKKERIJ IN STEENDORP

Wat geschiedenis

Steendorp was een gehucht van de gemeente Bazel en is pas sinds 1881 onafhankelijk. Later is het door de fusie als deelgemeente bij Temse gevoegd.

Er werd voornamelijk “steen” gebakken. Uit geschriften blijkt dat er in de 16e eeuw al een 14-tal steenbakkers actief waren. De eerste steenbakker kunnen we terugvinden in 1528.

Rond 1750 wordt er langs de Schelde een “kil” uitgegraven zodat de bakstenen via steigers in de transportbootjes kunnen worden geladen. Hierdoor ontstaat het “Kijkverdriet”, een zoetwaterschor.

Na een lange evolutie blijft er 1 steenbakkerij over: **Wienerberger**. Deze steenbakkerij stelde tot 50 werknemers te werk en bleef tot 2013 actief.

De uitgegraven kleiputten bleven als stille getuigen van deze industriële activiteiten in het landschap achter. Ze trokken onvermijdelijk “afvalbaronnen” aan die in de putten een ideale stortplaats zagen.

De Roomkouter

In 1992 deed **Dredging International** een aanvraag voor het inrichten van een **deponie** (= een stort-

De Steenbakkerij is langs alle kanten gelegen tussen natuurgebieden!

plaats voor gevaarlijk afval dat niet verder verwerkt kan worden] voor verontreinigde baggerspecie.

In 1996 was het **Biffa Waste Services** die een aanvraag indiende tot storten van industrieel afval. Beide aanvragen zijn met succes bevochten door de bewoners van Steendorp. De raad van State gaf hen gelijk.

Vanaf 2000 werd de strijd aangegaan met **cvba Roomkouter** (samensmelting Dredging International en de provincie). Ook deze deponie werd geblokkeerd. Tot 2004 was het noordelijk gedeelte van de Roomkouter een stortplaats voor inert afval (klasse III-stortplaats). Uiteindelijk zijn de kleiputten in 2006-2007 gedempt met grond van het uitgegraven Deurganckdok. Het noordelijk stort wordt niet afgegraven maar bedekt met zand.

De Roomkouter is ondertussen eigendom van de Vlaamse Gemeenschap. Het zuidelijke gedeelte wordt beheerd door ANB dat Galloway runderen inzet voor het graasbeheer.

Het noordelijke gedeelte is in beheer bij de gemeente Temse en is een groene recreatiezone met een Natuurhuis, een Finse piste, een blote voetenpad, enz...

De steenbakkerij

In 2017 verkoopt Wienerberger de grond met vervallen gebouwen van de steenbakkerij aan Van Gaeveren, De Langhe en De Cock. (Vagaetrans) Het BPA Schausselbroek bepaalt dat er op de site enkel "keramische" nijverheid mag worden uitgevoerd.

Op vraag van de Gemeente Temse wordt er een RUP-wijziging voorbereid waarin 11 ha KMO-zone met mogelijk 32 business units en 1,6 ha voor 120 wooneenheden wordt voorzien.

Andermaal komen de bewoners van Steendorp op straat. Er worden acties gehouden, spandoeken opgezet, geprotesteerd aan het gemeentehuis, gesproken voor de gemeenteraad en uiteindelijk 1084 bezwaarschriften ingediend. De RUP-wijziging wordt afgevoerd.

Ondertussen is er een **Brownfieldproject** ingediend. **Vagaetrans** krijgt tijdelijk uitstel van leegstandsheffing.

In **januari 2019** dient Vagaetrans een nieuwe omgevingsvergunningaanvraag in voor een afvalverwerkend bedrijf met grond- en puinherwerking op de site van de oude steenbakkerij. Het Openbaar onderzoek liep van 25 jan. tot 24 feb. 2019.

De deputatie van de provincie Oost-Vlaanderen is de overheid die bevoegd is om deze aanvraag te behandelen. De gemeente Temse heeft ondertussen negatief advies gegeven.

De aanvraag houdt verschillende milieubelastende ingrepen in:

- grond recyclage;
- zuivering van elementen;
- uitzeven / breken;
- inrichten van een betoncentrale en produceren van stabilisé;
- stroomaggregaten met dieselopslag voorzien;

- een hoogspanningscabine bouwen;
- opslag op een terrein van 4,8 ha van 130.000 m³ grond (allerlei soorten, ook sterk vervuilde grond om te saneren) dus ook opslag gevaarlijke producten en STOFHINDER;
- de meeste gebouwen worden gesloopt en vervangen door nieuwe;
- heraanleg van de "zwarte baan" (privé baan die de steenbakkerij met de drukke Kapelstraat verbindt) waarbij een bosperceel moet verdwijnen. Dit moet gecompenseerd worden door het aanleggen van groenstrook van 2311 m²;
- de groenbuffer langs de Aragonialaan moet opgetrokken worden tot 4 m hoog;
- er zal 2000 ton slibgrond uit grachten, vijvers... ontwaterd en verwerkt worden met GEURHINDER als gevolg;
- wasplaats voor 10 voertuigen (waar gaat al dat VERVUILD water naartoe?);
- de activiteiten gebeuren tussen 7 en 19 u en ook op zaterdagvoormiddag en zorgen voor LA-WAAIHINDER;
- het vrachtwagenverkeer (geschat wordt 35 vrachtwagens per dag, heen en terug = 70 bewegingen) zal ook voor VERKEERSSTOF- en LA-WAAIHINDER zorgen!

De inwoners van steendorp maken zich dus zorgen en blijven met vragen zitten.

De toegestane activiteit moet KLEI-gerelateerd zijn. Waar is die relatie?

Er is sprake van een "belevingscentrum-ambachtelijke steenbakkerij". Maar op de plannen is hier niets over terug te vinden. Hoe zit dat met de ZWAVELUITSTOOT?

Actiegroepen WILLEN EEN GROENE OPLOSSING voor dit gebied want de Steenbakkerij ligt midden verschillende natuurgebieden!

Volgens de voorschriften van het BPA Schausselbroek zijn er na het stopzetten van de steenbakkerij in de industriezone enkel activiteiten toegelaten die gerelateerd zijn aan de keramische industrie. **Zolang de gemeente niet duidelijk stelt wat toegelaten is, kunnen de eigenaars van alles indienen.**

Uittreksel uit BPA Schausselbroek

“**Artikel 10:** Industriezone

Industriezones zijn deelgebieden waar industriële activiteiten zijn gelokaliseerd.

Voor het industriegebied te Steendorp geldt dat de bestemming industriezone uitsluitend van toepassing is in relatie tot de klei-ontginningen. Wan-

neer deze ten einde lopen zal de bestemming industriezone moeten worden herzien.”

Toekomstig overstromingsgebied

Het Schausselbroek is een toekomstig overstromingsgebied in het kader van het uit te voeren Sigmaplan. De plannen zijn in voorbereiding.

Binnen enkele jaren zal ook hier een mooie natuurrecreatie zone tot stand komen cfr Polders van Kruibeke. Een vervuilend, stinkend afvalverwerkend bedrijf lang deze mooie fietsroute is allesbehalve aangenaam. **Een toeristisch centrum in een groene omgeving daarentegen zou heel wat meer welkom zijn!**

*Nine Van Hoyweghen
Coördinator Natuurpunt Waasland Scousele*

WANDELLEN TUSSEN WAASMUNSTER EN TIELRODE

Op 3 februari verzorgde Ons Streven een aangevraagde nieuwjaarswandeling langs de dijken van het Klein en Groot Broek. Ondanks de gladde wegen daagden die ochtend om 10 uur een veertig tal deelnemers op aan de Koolputten bij de Mirabrug. Ze werden verwelkomd door voorzitter Herman Van Meervenne. Gert Hooftman, voorzitter van milieuwerkgroep Ons streven vzw was hun enthousiaste gids. Hij boeide zijn publiek met wetenswaardigheden uit het verleden van de omgeving en gaf een hoopvol beeld van de toekomst ervan.

Gedurende een lange periode was het vrachtverkeer over Schelde en Durme redelijk intens. In onze streek stonden toen veel notelaars en de onrijpe noten werden per boot naar Engeland gevoerd waar men ze verwerkte in pickles.

Het beerkaaihuisje dat nog steeds aan de oever van de rivier staat is nog getuige van de handel in menselijke aal, dat toen nog veelvuldig dienst deed als meststof op de velden. Vanuit de haven van Antwerpen werd dit bruine goud naar het Waasland verscheept en verkocht aan de boeren.

De bevaarbaarheid van de Durme is sterk afgenomen door slibvorming. Anderzijds is door dit slib een uniek landschap van slikken en schorren ontstaan. Sinds enkele jaren is men bezig met aanpassingen te doen in het kader van het Sigmaplan. Bedoeling daarvan is om overstromingen zoals men die in 1953 en 1976 ook hier meegemaakt heeft, in de toekomst te voorkomen.

Door de aanwezige werktuigen, de zichtbare ingrepen in het veranderende landschap en de des-

De fietsers en wandelaars die voordien langs de Durme passeerden krijgen nu een andere route. Vanop een semiverharde dijk zal het voor beiden mogelijk zijn de natuurgebieden te bewonderen. Snelle fietsers zullen een metertje lager vanop een verharde nieuwe dijk ook in de gebieden kunnen kijken. Deze dijken zijn al deels gerealiseerd en vanop een afstand zagen we ook dat ze gebruikt worden.

Voor ons is het belang van deze ingreep overtuigend. Het feit dat er verder van de rivier gefietst moet worden wordt ruimschoots vergoed door de winst aan natuur-

kundige toelichting van onze gids, kregen we een vrij duidelijk beeld van wat het zal worden.

Indrukwekkend was de wetenschap dat de grond onder onze voeten, namelijk de dijk waarop we stonden, zal verdwijnen over een grote afstand. Het water van de Durme zal daardoor het land kunnen bevoelen en het gebied ingrijpend veranderen. Het land wordt terug gegeven aan de rivier. Daardoor ontstaan twee nieuwe natuurgebieden in het Groot en Klein Broek. Watervogels zullen ongehinderd kunnen foerageren over een veel grotere oppervlakte. Vermoedelijke zullen Bevers en wie weet Otters niet lang op zich laten wachten.

waarde.

Na de wandeling werd heerlijke soep, warme wijn, een lokaal "Kerel" biertje gesponsord door brouwerij VBDCK en Homemade gebak aangeboden. De weergoden waren ons gunstig en we zagen dat het goed was.

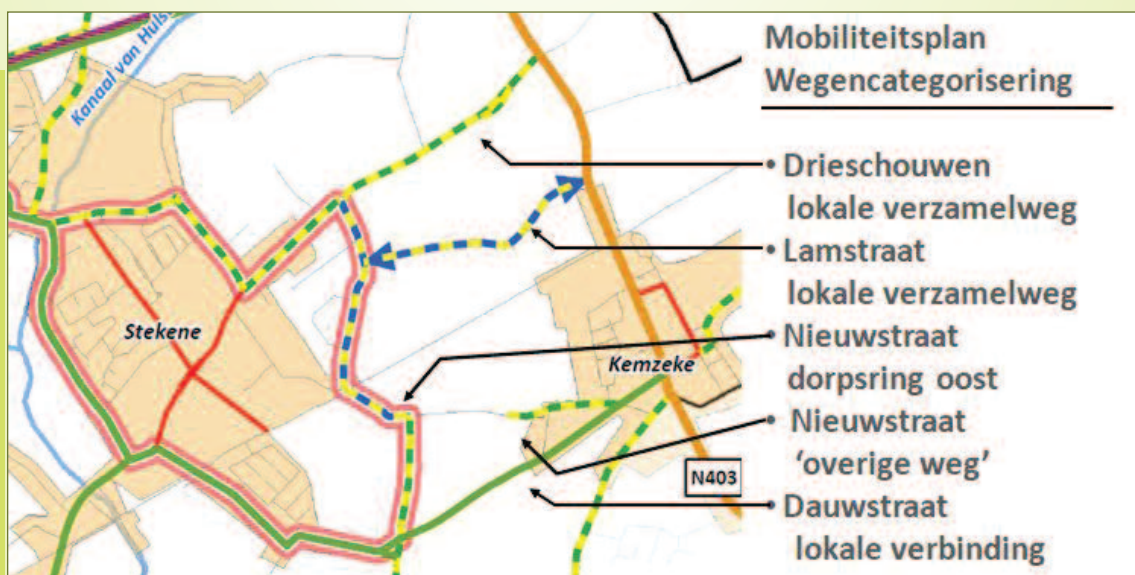
STEKENE NIEUWSTRAAT: NIEUW FIETSPAD IS OVERBODIG

Sinds kort is het nieuwe vrijliggende fietspad langs de Nieuwstraat te Stekene afgewerkt. Het is 2,5 m breed en 1100 m lang, waarvan 360 m in natuurgebied Het Steengelaag (bovenste foto) en 740 m in landbouwgebied tot de Korte Dauwstraat in Kemzeke. Bij nader toezien lijkt dit pad overbodig.

Schaarse open ruimte en natuur zijn met ruim 6000 m² gekrompen. Beleidsmensen worstelen met de keuze of fietsers gemengd kunnen blijven met toenemend (vracht)autoverkeer. Met de aanleg van het fietspad koos men voor scheiding en intrinsiek ook voor toename van het bedreigend verkeer. Daarom is de fietser van de baan. De auto krijgt vrij spel. In een toekomstgericht mobiliteitsbeleid moet men verder denken. Onze leefruimte heeft meer kwaliteiten nodig zoals: soberheid, meervoudig gebruik, harmonie tussen natuurlijke en culturele structuren, schoonheid, gezondheid, belevingswaarde, draagkracht, minimale impact enzovoort. Met dit extra beton en de erbij bijhorende bermcultuur gaat de banalisatie van de ruimte verder.

Dit pad is overbodig in de netwerken. De kern van Stekene heeft vele wegen richting N403. Het wegennet is dus fijnmazig. In het huidige mobiliteitsplan van de gemeente krijgt de Nieuwstraat twee verschillende rollen (zie kaartje). Naast het Steengelaag is de Nieuwstraat onderdeel van de dorpsring. In het landbouwgebied richting Kemzeke heeft de Nieuwstraat geen verbindende noch verzame-

De Nieuwstraat als 'overige weg' kon met een zeer klein budget opgewaardeerd worden tot aantrekkelijke fietsverbinding naar Kemzeke. Bijvoorbeeld met een tractorsluis en bomenrijen versterkt men de groene en agrarische ruimte zonder landbouwgrond in te pikken.

lende rol in de verkeersnetwerken. Door net hier een vrijliggend fietspad aan te leggen blijft de Nieuwstraat in feite nog een zoveelste verbindingsweg. **Denk even mee. Met volgende alternatieve ingrepen kon meer toegevoegde waarde**

verkregen worden zonder fietspad en met beduidend lagere kosten.

Eén. Voor het 360m lange traject naast het Steengelaag kon men net zo goed fietssuggestiestroken aanleggen of men kon er opteren voor gemengd verkeer met het statuut van

fietsstraat. Dit statuut is verdedigbaar in combinatie met de Lamstraat die verbreed gaat worden en met volgende ingrepen.

Twee. Het 740 m lange traject naar Kemzeke in landbouwgebied kon voor fietsers en wandelaars vrij gemakkelijk opgewaardeerd worden zonder ont-eigeningen en zonder bijkomend beton. Bijvoorbeeld door er het doorgaand verkeer te weren met een tractorsluis. Dit is niets anders dan de weg-categorisering realiseren, zoals in het mobiliteitsplan voorzien: geen verbindingsweg. Bovendien wil men de parallel liggende Lamstraat ook nog voor meer verkeer ontwikkelen. Op den duur is alles weg. De open ruimte tussen Kemzeke en Stekene verdient beter. Volgende foto met tractorsluis en bomenrij geeft een impressie van wat hier landschappelijk mogelijk was geweest.

Drie. Door ook nog de IJzerhandstraat om te vormen tot trage weg wordt de groene ruimte tussen landbouw en het Steengelaag een nog groter geheel. Meer dieren kunnen migreren zonder dood gereden te worden.

Abll^{vzw}

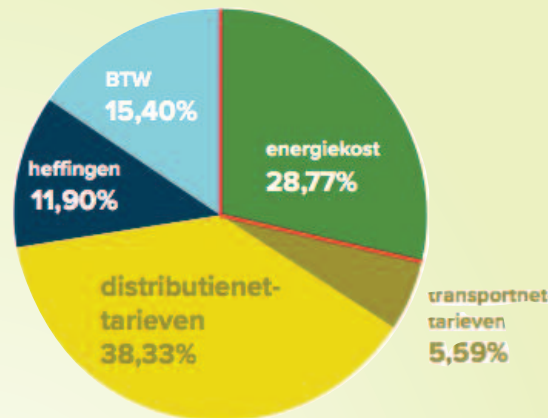

EVOLUTIE ELEKTRICITEITSPRIJZEN

Tussen 2015 en 2018 steeg de elektriciteitsprijs. Dit door wijzigingen in een aantal tariefonderdelen zoals de verhoging van het BTW tarief van 6% naar 21%, stijging van de transport- en distributiekosten, verhoogde bijdrage energiefonds en het wegvallen van de gratis kWh. De eigenlijke energiekost kende slechts kleine schommelingen.

In het najaar van 2018 is daar verandering in gekomen door een **forse stijging van de groothandels prijs voor elektriciteit**. Deze stijging heeft meerdere oorzaken. Spanningen in de internationale politiek zorgen ervoor dat energie zoals olie en gas, duurder zijn geworden. Gas is een belangrijke bron voor elektriciteitsproductie, ook in ons land. Gascentrales bepalen de marktprijs. Zij zorgen voor het evenwicht tussen vraag en aanbod van elektriciteit. Wanneer er weinig wind en elektriciteit uit windenergie is, worden extra gascentrales ingeschakeld om aan de vraag te voldoen. Wanneer er veel wind tussen is, kunnen ze verminderd of uitgeschakeld worden.

Elektriciteit uit gascentrales is ook duurder geworden door de sterk **gestegen prijs voor CO2-rechten**. Europa heeft maatregelen genomen om de vervuiling en de uitstoot van broeikasgassen zwaarder te belasten. Daardoor steeg de kost voor vervuiling en wordt zeer vervuilende elektriciteits-

Wat betaal ik?

Energiefactuur gezin (april 2017) gebaseerd op jaarverbruik van 3.500 kWh elektriciteit.

Energiekost (productiekost) **29%**

Distributie- en transportnettarieven **44%**

BTW en heffingen **27%**

Bron: VREG

opwekking uit steenkool en bruinkool in landen waar die gebruikt wordt duurder. Die kolen centrales in de Ruhr sturen in de winter nog vaak vervuilde lucht naar ons en zullen door de hogere kost op termijn sluiten.

Vermits Wase Wind voor evenwicht afhankelijk is van de groothandelsmarkt, volgen de prijzen van Wase Wind de evoluties op de elektriciteitsmarkt. De voorbije 5 jaar was dat een dalende tendens en werd de elektriciteit zelf goedkoper. Die tendens is gekeerd.

Op de website van de overheidsregulator VREG, is het mogelijk een onafhankelijke vergelijking te doen:

www.vreg.be

Overgenomen uit de Nieuwsbrief van Wase Wind, december 2018 p12

Evolutie elektriciteitsprijzen

Bron wasewind.be/marktgegevens periode 01/12/2015 - 06/12/2018

Evolutie elektriciteitsprijs

Bron wasewind.be/marktgegevens periode 01/12/2015 - 06/12/2018

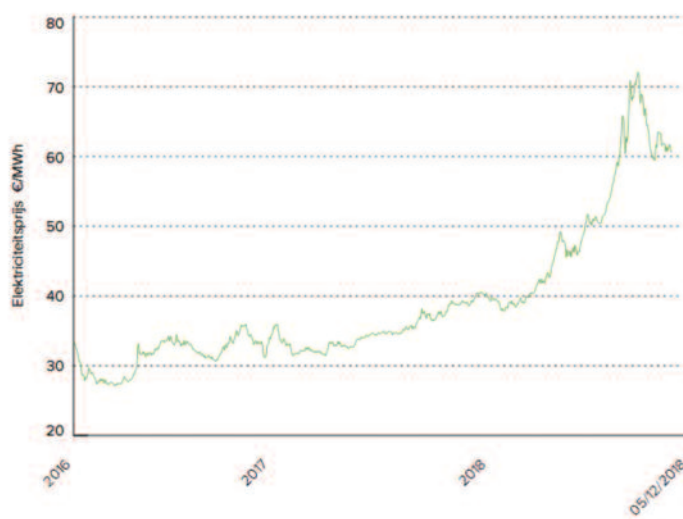

foto Herman Welter

Geslaagde fietsstalling aan station Beveren!

Ringland pakt uit!

Het Ringland Boek vers van de pers
Vier mee onze 5de verjaardag

interesse ? zie <https://ringland.be>

OOK EEN OVERKAPPING IN SINT-NIKLAAS ??

Antwerpen krijgt zijn overkapping. De stad zal daarvoor veel aangenamer worden. De kleine ring R1, een kankerplek voor de leefbaarheid en de gezondheid, zal grotendeels “weggesneden” worden. Op de onderstaande foto is heden en toekomst te zien.

In Sint-Niklaas zijn er ook dergelijke verschrikkelijke zones. Oa het **rond punt aan het zwembad** en een stukje van de **N16**, zorgen ervoor dat onder andere de langzame weggebruiker in de verdrinking

komt en de leefkwaliteit ondermaats is.

Ook daar is verandering mogelijk. In januari heeft ABLLOvzw het dossier **Fabiolaplein** voorgesteld. Een overkapping, waarbij een nieuw ziekenhuis kan worden gebouwd. Maar dan moet eerst de geplande **Oostelijke Tangent tussen N70 en E17** worden gerealiseerd. In een volgend nummer van 't groene waasland zullen we daar uitgebreid op ingaan.

AbllO^{vzw}

Tweemaandelijks natuur- en milieutijdschrift,

39ste jaargang - nr 2; maart 2019 - nr **211**

coördinatie ABLLOvzw

**Werk mee aan een
groener Waasland !**

Abonneren kan door
8 Euro over te schrijven
op **BE39 7310 4317 9119**

**'T GROENE
WAASLAND**

Wie een abonnement wenst op dit tweemaandelijks tijdschrift 't groene waasland (=GW) kan dit

* door **8 EURO** over te schrijven naar de **ABLLO-leden rekening BE39 7310 4317 9119** (=nieuw nummer !!) met vermelding "abonn GW 2019 (graag naam / namen vermelden)". Zie www.abllo.be/abonnement

*of via een contactadres van een vereniging, die U vindt op p 31 of op www.abllo.be/verenigingen.

Abonnees zijn automatisch ook lid van de regionale vzw ABLLO.

Druk in de Weer, Eekhoutdriessstr. 67
9041 Gent(Oostakker), Tel: 09 224 29 14
info@drukindeweer.be

REDACTIE: Marc Temmermans, Jenny De Laet, Astrid Martens,
Thomas Van Lancker, Nine Van Hoyweghen, Dirk Hylebos, Gilbert Cant,
Alle teksten voor het volgende nummer moeten binnen zijn **vóór 25 april 2019** bij
Gilbert Cant tel 03 775 19 31 groene.waasland@gmail.com

Inhoud:

2	...Viering 50 jaar vzw Durme	...vzw Durme
4	...Huiswassen tellen is leuk én noodzakelijk	...ABLLOvzw
4	...ABLLO vzw zet zich in voor een klimaatneutrale samenleving	...ABLLOvzw
6	...Hoe verliep het broedseizoen in 2018 ?	...ABLLOvzw
8	... Burgerinitiatief Roomacker aan tafel met de nieuwe schepen van R.O.	...Ons Streven
9	...Uitbreiding 'groene stapstenen' in Sint-Niklaas en Dendermonde	...ABLLOvzw
10	...Trein moet hoofdrol spelen in vervoerregio Waasland	...ABLLOvzw
11	...Behoud van duisternis langs fiets- en wandelpad tussen Lokeren en Eksaarde	...vzw Durme
12	...Insecten in de kijker – Deel 1	...Marc Bogaerts Natuurpunt
15	...Kalender (-info)	...GW
24	...Steenbakkerij in Steendorp	...Natuurpunt Waasland - Scousele
26	...Wandelen tussen Waasmunster en Tielrode	...Ons Streven
28	...Stekene Nieuwstraat:nieuw fietspad is overbodig	...ABLLOvzw
30	...Evolutie elektriciteitsprijzen	...GW
31	...Ook een overkapping in Sint-Niklaas ?	...ABLLOvzw

Hoofdreductie Dirk Hylebos - 052/46 30 51

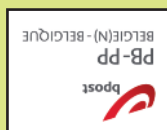
Boekhouding Maarten Geeraerts - tel 03/234 08 13

Vormgeving en coördinatie : Gilbert Cant, 03 775 1931, Mania Van de Vyver

e-mail : groene.waasland@gmail.com

Abonnement 8 EURO Oplage 1300 exemplaren

't groene waasland verschijnt in januari,
maart, mei, september en november.

P 708696
9100 Sint-Niklaas 1
Artifitekkantoor :